

**INKERINSUOMALAISTEN PALUU-
MUUTTAJIEN KOTOUTUMINEN SUO-
MALAISEEN YHTEISKUNTAAN**

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU

sosiaalialan koulutusohjelma

sosiaalipedagoginen aikuistyö

opinnäytetyö

08MAMUV08, syksy2010

Burtseva Larisa

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

BURTSEVA LARISA

Inkerinsuomalaisten paluumuuttajien
kotoutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan

Sosiaalipedagoginen aikuistyö, 42 sivua, liite 8 sivua.

Syksy 2010

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tarkoituksena on tarkastella miten tapahtuu inkerinsuomalaisten kotoutuminen uuteen elämään Suomessa, selvittää kuinka inkerinsuomalaiset paluumuuttajat ovat kotoutuneet ja millaisia sosiaalisia verkostoja heille on muodostanut.

Työn tavoitteena on tuoda esille ne asiat, jotka nousevat keskeisiksi tekijöiksi kotoutumisessa: mitkä asiat aiheuttavat vaikeuksia, estävät sopeutumista ja mitkä helpottavat ja edistävät sopeutumista Suomeen. Perusajatuksena on lisäksi lomakkeen vastauksien perustella tutkia keinoja paluumuuttajien kotoutumisen edistämiseksi ja kehittää parannusehdotuksia ja toimenpiteitä kohderyhmän kotoutumisen tukemiseksi.

Teoriaosuudessa käsittelen inkerinsuomalaisten historia ja identiteettiä. Nämä aiheet näyttävät hyvin ensiarvoisilta, koska mielestäni vaikuttavat koko kotoutumisprosessiin. Myös John Berryn akkulturaatioteoriaa on opinnäytetyötäni taustateorianä.

Tutkimus on laadullinen. Opinnäytetyötä varten olen haastatellut 10 aikuista paluumuuttajaa. Aineiston hankinnan menetelmänä on puolistrukturoitu haastattelu. Haastattelua varten on tehty kyselylomake. Tutkimuksen tuloksien mukaan kaikilla haastatettavilla on kova halu sopeutua uuteen elämään ja itsensä löytäminen uudessa elämässä on monille erittäin tärkeä. Tuulevaisuuden suunnitelmissa nousee esiin ennen kaikkea työnhaku ja vakituisen työpaikan hankkiminen.

Avainsanat: maahanmuuttaja, akkulturaatio, inkerinsuomalainen paluumuuttaja, kotoutuminen, identiteetti.

SISÄLLYS:

I JOHDANTO	1
2 KOTOUTUMINEN JA KOTOUTTAMINEN	3
2.1 Akkulturaatio ja akkulturaatiomallit	3
2.2 Kotoutumislaki	5
2.3 Kotoutumista helpottavat ja vaikeuttavat tekijät	7
3 INKERINSUOMALAISET PALUUMUUTTAJINA	10
3.1 Paluumuutto ja inkeriläissuomalaiset paluumuuttajat	10
3.2 Inkerinsuomalaisten historia ja paluumuutto Suomeen	11
3.3 Inkerinsuomalaisten etninen identiteetti	16
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	20
4.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelma	20
4.2 Aineiston kerääminen	20
4.3 Tutkimuksen kulku	22
4.4 Aineiston analyysi	23
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	25
5.1 Haastateltavien taustatiedot	25
5.2 Muuton syyt ja odotukset ennen muuttoa	25
5.3 Todellinen tilanne muuton jälkeen	28
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	32
LÄHTEET	41
LIITE	43

I JOHDANTO

Monikulttuurisuus on lisääntynyt Suomessa kuluneen vuosikymmenen aikana voimistuneen maahanmuuton myötä. Ensimmäiset pakolaisryhmät tulivat Suomeen Chilestä vasta 1970-luvun alkupuolella. saman vuosikymmenen lopussa Suomeen hyväksyttiin noin sata Vietnamin pakolaisia. Suomalaisen siirtolaisuuden suunta kääntyi vasta 1980-luvun alkupuolelle ja maahanmuuttajia alkoi olla enemmän kuin maasta lähteneitä. Maahanmuuton käännekohtana voidaan Suomessa pitää 1990-luvun alkua. Presidentti Koivisto totesi TV-haastattelussa vuoden 1990 alkupuolella, että entisen Neuvostoliiton alueella asuvia inkeriläisiä tullaan kohtelemaan Suomessa paluumuuttajina. Paluumuutto Suomeen perustuu muuttajan vapaaehtoisuuteen. ”Inkeriläispolitiikka” nosti entisen Neuvostoliiton alueelta tulevat maahanmuuttajat ylivoimaisesti suurimmaksi kansallisuusryhmäksi ja venäjän kielen Suomen kolmanneksi puhutuimmaksi kieleksi. (Iivari, 2006, 15–17.)

Pohjoismaissa on viime aikoina keskusteltu maahan muuttamisen helpottamisesta, mutta toisaalta myös maahanmuuttopolitiikan kiristämisestä. Sisäasianministeriön sivujen mukaan venäjänkielisiä ihmisiä asuu Suomessa tällä hetkellä noin 50 000, vuonna 2020 heitä arvioidaan olevan jo 100 000. Suomessa keskustelu maahanmuuttajien integraatiotilanteesta on juuri nyt tärkeä ja ajankohtainen, maahanmuuttoon ja suomalaisen kulttuurin kohtaamiseen liittyvät kysymykset tarvitsevat käsityskykyä ja ratkaisukeinoja. Millaiseksi muodostuu yhteinen tulevaisuutemme Suomessa? Onko venäjänkielisistä voimavara Suomessa? Kenen vähemmistö tämä väestönosa on? Tuleeko venäjistä kolmas kotimainen kieli? Näihin ja muihin kysymyksiin pyritään etsiä vastauksia.

Reijonen (2002,7-8) toteaa, että suomalaista keskustelua maahanmuuttajista on käyty sopeutumisesta tai sopeutumattomuudesta. Tyypillisesti on korostettu pohjoismaisen hyvinvointivaltion kuuluvaa yksilön integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Jokaiselle maahanmuuttajalle tehdään oma kotoutumissuunnitelma. Kuitenkin kysymykset, siitä kuka eri virastoissa kohdattava ihminen on ja minne ollaan sopeutumassa, eivät ole olleet keskeisiä.

Reijosen (2002,9) mukaan entisen Neuvostoliiton alueelta muuttaneista maahanmuuttajista aikuisia on tutkittu vähemmän kuin lapsia ja nuoria, joista tutkimukset pääasiassa sijoittuvat päiväkotiin tai kouluun.

Inkerinsuomalaiset usein ovat hyvin koulutettuja ja heillä on kova halu sopeutua uuteen elämään. Tuulevaisuuden suunnitelmissa nousee esiin ensisijaisesti työnhaku ja vakituisen työpaikan hankkiminen. Monilla inkerinsuomalaisilla on korkea koulutus, mutta Suomessa työmarkkinoilla he joutuvat aloittamaan aivan uudesta. Suomen kielen taitoa pidetään kotoutumisen avaimena.

Usein maahanmuuttajaan tarpeet suuntautuvat sosiaaliturvaan, asumiseen, työhön ja koulutukseen. Työpaikka, hyvä palkka, asunto ovat hyvinkin tärkeitä, mutta itsensä löytäminen uudessa elämässä on monille vielä tärkeämpi. Kotoutumisen aikana paluumuuttaja ei tunne itsensä kuuluvansa enää vanhaan kotimaahansa, muttei myöskään uuteen maahan.

Paluumuuttajat ovat törmänneet Suomessa myös kulttuurieroihin. Kantasuomalaiset ovat etäisiä ja tuntevat ennakkoluuloja entisen Neuvostoliiton alueelta tulleita maahanmuuttajia kohtaa. Verkostojen muotoutuminen vaati aikaansa, eikä ole suomalaisiin tutustuminen helppoa. Sitä paitsi uuteen kotimaahansa täytyy yrittää sopeutua, ei voi odottaa, että maa muuttuu jonkun yksilön takia.

Olen valinnut tutkimusaiheekseni Lahden inkerinsuomalaisten paluumuuttajien kokemuksia kotoutumisprosessin aikana. Aihe kiinnosta erityisesti siitä syystä, että itse olen inkerinsuomalainen paluumuuttaja ja muutin Suomeen neljä vuotta sitten. Oma tutkimus tarjoaa itselleni vastauksia kysymyksiin, jotka ovat henkilökohtaisesti hyvin tärkeitä ja ajankohtaisia.

Keskeiseltä näyttää käsitellä millaisia odotuksia oli paluumuuttajilla ennen muuttoa, millaisia ongelmia syntyi muuton jälkeen ja millainen on todellinen tilanne. On selvä, ettei lyhyen tutkimuksen kautta ole mahdollista saada selville koko kuva tilanteesta ja tutkimuksen tuloksia ei saa yleistää.

2 Kotoutuminen ja kotouttaminen

2.1 Akkulturaatio ja akkulturaatiomallit

Kun kulttuurit kohtaavat, ihmiset joutuvat sopeutumaan muutokseen. Muutosprosessiin liittyvät vähemmistöryhmien sopeutuminen enemmistökulttuuriin ja enemmistö jäsenten suhtautuminen kulttuurivähemmistöön. Kokonaisuudessa muutosprosessia voidaan nimittää akkulturaatioprosessiksi. Akkulturaatiokäsitteen klassinen määritelmä on peräisin jo 1930-luvulta. (Liebkind 2000, 13.)

Liebkind (2000, 14–15) käsittelee akkulturaatiota tilana tai prosessina. Prosessina akkulturaatio merkitsee tapahtuvia muutoksia toisen kulttuurin kanssa kosketuksessa olevien ihmisten uskomuksissa, tunteissa, asenteissa, arvoissa ja samastumiskuvioissa. Jos akkulturaatio ymmärretään tilaksi, mitata sen astetta tai akkulturoituneen yksilön käyttäytymistä, tunteita ja asenteita. Akkulturaatioprosessia koskevat teoriat voidaan jakaa kahteen ryhmään. Ensimmäinen ryhmä painottaa yksiolotteista prosessia, joka päättyy kulttuurivähemmistön sulautumisen, ja toinen painottaa monikulttuurisuutta. Akkulturaatiota on mitattu eri tavoin. Yksitällisillä indeksillä, milloin tarkastella esimerkiksi, mitä sukupolvea yksilö edustaa, kuinka monta vuotta hän on asunut maassa ja mitä kieltä hän puhuu. Yksittäiset indeksit ovat sijaismittareita, joissa akkulturaatiota oletetaan esiintyvän mitatun ilmiön taustalla. Kaksiolotteiset mallit lähtevät siitä, että vähemmistö- ja valtakulttuurin omaksumista voidaan mitata erikseen, mutta on vaikea hahmottaa kahden kulttuurin omaksumisen välisen suhteen.

Forsander, Ekholm ja Hautaniemen (2001, 36) mukaan prosessia, jossa maahanmuuttaja löytää oman paikkansa uudessa maassa, on kutsuttu monilla eri nimillä. Suomessa eniten lainattu on sosiaalipsykologi John Berryn akkulturaatiomalli. Berry on määritellyt akkulturaation prosessiksi, jossa yksilö on kosketuksissa omasta poikkeavaan kulttuuriseen ympäristöön. Berryn sopeutumisteoria käsittää neljä vaihtoehtoa, mihin suuntaan maahanmuuttajan sopeutuminen voi edistyä tai päättyä.

Berry on luokitellut akkulturaatioasenteen mukaan integraatioon, assimilaatioon, marginalisaatioon ja separaatioon tai segregatioon. Berryn malli on selkeyttänyt eri käsitteiden rajausta ja keskinäistä erottelua. Integraatio tarkoittaa sitä, että henkilö kokee kuuluvansa etniseen vähemmistöryhmään, säilyttää oman kulttuuriaan ja arvostaa kuulumistaan siihen, mutta samalla oppii uuden kulttuurin tapoja ja toimii muiden etnisiin ryhmiin, kuten valtaväestön kuuluvien kanssa. Separatio tarkoittaa eristäytymistä, henkilö säilyttää oman kulttuurinsa, mutta välttää kontakteja oman ryhmän ulkopuolisiin ja ei halua oppia enemmistökulttuurin tapoja. Assimilaation eli sulautumisen määrittellä luopumista vähemmistöidentiteetistä, henkilö ei pidä omaa kulttuuriaan arvoisena ja omaksuu enemmistökulttuurin tavat ja arvot. Marginalisaatilla eli syrjäytymisellä Berry tarkoittaa tilaa, jossa maahanmuuttaja ei pidä arvokkaana säilyttää omaa kulttuuriaan ja identiteettiään, eikä myöskään samastu muihin ryhmiin, hän jää molempien kulttuurien ulkopuolelle. Eri akkulturaatiomalleista Berry pitää yksilön kannalta toivottavimpana integraatiota ja vahingollisimpana syrjäytymistä. (Forsander, Ekholm & Hautaniemi 2001, 36–38.)

Liebkind (2000, 20–22) toteaa, että integraatiovaihtoehto on aina osoittautunut suosituimmaksi akkulturaatiovaihtoehdoksi, ja tällä vaihtoehdolla on vahvin yhteys hyvän sopeutumiseen. Marginalisaatio on epäsuosituin vaihtoehto. Assimilaatio ja separatio sijoittuvat näiden ääripäiden väliin.

Takalo (1994, 8) toteaa, että integraatiolle voidaan asettaa erilaisia kriteerejä. Käsite integraatio on luokiteltu ulkoisen ja sisäisen integraation. Ulkoisen integraation kuuluu: kilitaito, koulutus, työllistyminen, asuminen, sosiaali- ja terveystalvelujen käyttö. Sisäinen integraatio on jaettu seuraavan tapaan: sosiaaliset suhteet ja osallistuminen, tyytyväisyys, etninen identiteetti, perhesuhteet, tulevaisuussuunnitelmat.

Paanasen (2005, 177–180) mukaan Suomessa verbi integroida käännettiin sanoilla sopeutua, mukauttaa ja yhtenäistää. Termin kääntäminen tuli ajankohtaiseksi vuonna 1996, kun alettiin valmisteilla maahanmuuttajapolitiikka koskeva lakia. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen virkakielihooltaja Jussi Kallio ehdotti lain

valmistelijoille sanaparia kotouttaa/kotoutua, koska sanan liittyy myönteinen mielenkuva. Integraation nimissä Suomessa on luotu maahanmuuttajien hyvinvoinnin edellytyksiä. Suomessa ja muissa pohjoismaissa maahanmuuttajat on alusta haluttu integroida työmarkkinoiden avulla. Ponnisteluista huolimatta integrointi työmarkkinoiden avulla ei onnistunut, mutta ideologisista syistä työperusteista integraatioajattelusta ei haluta luopua. Integroituminen on loputon prosessi, eikä kukaan voi sanoa, milloin joku on riittävästi integroitunut. Käytännössä integraatiosta on tullut ihannetila, johon voi liittää hyvinvointia kuvaavia toiveita ja mielikuvia. Suomessa maahanmuuttajien integroimisessa ei ole riittävästi otettu huomioon suomalaisen yhteiskunnan perinteisiä tapoja suhtautua vieraisiin. Karkeasti ottaen Suomi jakautuu kahtia, toisilla alueilla on suosittu assimiloiva tapaa, ja toisilla alueilla vieraat ovat liittyneet löyhemmin yhteisöihin. Kuitenkin tämänkaltaiset havainnot jäävät helposti taka-alalle. (Paananen 2005, 178–180.)

2.2 Kotoutumislaki

Maahanmuuttajien kotoutumisessa on tärkeä, millaista kotouttamis- ja vähemmistöpolitiikka heihin kohdistetaan, ja millaisia oikeuksia ja velvollisuuksia heillä on. Suomi on sitoutunut toteuttamaan tasavertaisuuden periaatteita. Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta astui voimaan 9.4.1999 (L493/1999).

29.12.2005 astuivat voimaan maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetut lain muutokset. Sen mukaan ihmiset ovat tasavertaisia lain edessä, eikä ketään saa ilman hyväksyttävää syytä asettaa eri asemaan esimerkiksi alkuperään, kielen tai uskonnon takia. (Jasinskaja-Lahti, Liebkind & Vesala 2002, 19–20.)

Lain piiriin kuuluvat kaikki vakituisesti Suomeen asettuneet maahanmuuttajat kolmen ensimmäisen massaolovuotensa ajan.

Tämän lain tavoitteena on edistää maahanmuuttajien kotoutumista, tasa- arvoa ja valinnan vapautta toimenpiteillä, jotka tukevat yhteiskunnassa tarvittavien keskeisten tietojen ja taitojen saavuttamista sekä turvata turvapaikanhakijoiden välttämätön toimeentulo ja huolenpito järjestämällä turvapaikkainhakijoiden vastaanotto. (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta, 1999,1§.)

Laissa maahanmuuttajien kotoutumisesta tarkoitetaan:

1) kotoutumisella maahanmuuttajan yksilöllisestä kehitystä tavoitteena osallistua työelämään ja yhteiskunnan toimintaa samalla omaa kieltään ja kulttuuriaan säilyttäen;

2) kotouttamisella viranomaisten järjestämiä kotoutumista edistäviä ja tukevia toimenpiteitä, voimavaroja ja palveluja sekä maahanmuuttajien tarpeiden huomioon ottamista muita yhteiskunnan palveluja ja toimenpiteitä suunniteltaessa ja järjestettäessä. (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta, 1999, 2 §.)

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta velvoittaa kunnat laatimaan maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi ja tukemiseksi kotouttamisohjelman. Kotouttamisohjelma sisältää suunnitelman kotoutumista edistävästä ja tukevista toimenpiteistä, palveluista, yhteistyöstä ja vastuista sekä maahanmuuttajien tarpeiden huomioon ottamisesta.

Kotouttamisohjelman tavoitteena on edistää maahanmuuttajien kotoutumista tukemalla suomen kielen opiskelua, koulutusta, työllistymistä, osallistumista kulttuuri- ja vapaa-ajantoimintaan ja vaikuttamista maahanmuuttajia koskevien asioiden valmisteluun ja suunnitteluun. Maahanmuuttajilta edellytetään aktiivisuutta kotoutumiseen tarvittavien tietojen ja taitojen hankinnassa. (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta 7a§ 29.12.2005/1215.

Maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta lain mukaan kunnissa sosiaalitoimi ja työvoimatoimisto yhdessä suunnittelevat maahanmuuttajaan kanssa henkilökohtaisen kotoutumissuunnitelman. Kotoutumista

tukevia toimenpiteitä ovat kielenopiskelun, koulutuksen, työharjoittelun, kuntoutuksen, ammatinvalinnanohjauksen järjestäminen maahanmuuttajalle ja hänen perheelleen. Kotoutumissuunnitelmassa otetaan huomioon myös maahanmuuttajan perheen kotoutumista edistävät ja tukevat toimenpiteet ja palvelut. (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta 10§ 29.12.2005/1215)

2.3 Kotoutumista helpottavat ja vaikeuttavat tekijät

Jasinskaja-Lahti, Liebkind ja Vesala (2002, 21) ajattelevat mikä kertoo, onko maahanmuuttaja kotoutunut vai ei? Onko olemassa objektiivisia ja subjektiivisia kotouttamisen mittareita? Objektiiviset indikaattorit liittyvät koko yhteiskunnan ilmapiiriin ja maahanmuuttajan sosioekonomiseen asemaan. Myös objektiiviset indikaattorit liittyvät maahanmuuttajaväestön rakenteeseen, koulutukseen, yhteiskunnalliseen osallistumiseen, koulutukseen, työllisyyteen, asumiseen, laillisen asemaan ja valtaväestön maahanmuuttajien kohdistuviin asenteisiin.

Subjektiiviset indikaattorit kuvailevat maahanmuuttajien syrjäntäkokemukset, henkisen hyvinvoinnin, sosiaalisen vuorovaikutuksen laadun, yhteiskunnan arvoihin kiinnittymisen. On paljon tarkasteltu maahanmuuttajien kotoutumista suomalaisen yhteiskuntaan objektiivisten tai subjektiivisten indikaattorien mukaan, ilman ongelmia ei ole sujunut. Ongelmat voidaan jakaa kahteen ryhmään: erilaisien inhimillisten ja materiaallisten resurssien puutteeseen ja eri muodoissa esiintyvään syrjäntään.(Jasinskaja-Lahti, Liebkind & Vesala 2002, 22.)

Alitolppa-Niitamo (1994, 29–30) huomauttaa, että uuteen kulttuuriin sopeutuminen on dynaaminen prosessi, joka etenee yksilöllisellä tavalla. Vuosien kuluttua maahanmuuttaja tavoittaa kohtalaisen vakaan tilan uusien kulttuuripiirteiden hyväksymisessä. Maahanmuuttajien sopeutumiskyvystä riippuu miten sopeutuminen etenee.

Hyvä sopeutumiskyky helpottaa uuden kulttuurin omaksumista ja auttaa löytää tasapainon kahden kulttuurin välillä. Sopeutumiskyvyn vaikuttavat luonteenpiirteet ja demograafiset ominaisuudet. Myös on hyvin tärkeä oman maan kulttuurin

samanlaisuus. Oman maan kulttuurin ja isäntämaan kulttuurin samanlaisuus on yksi sopeutumista helpottavista tekijöistä. (Alitolppa-Niitamo 1994, 30–32)

Hyvin ensiarvoinen on vastaanottajamaan tapa ottaa vastaan maahanmuuttajia ja suvaita heidän erilaisuuttaan. Vastaanottajamaan asukkaiden hyvä erilaisuuden sietokyky helpottaa sopeutumista, maahanmuuttajien ikä muuttohetkellä ja hänen koulutustaustansa ovat merkittäviä. Vanhempien maahanmuuttajien on yleensä vaikeampi sopeutua ja omaksua uusia kulttuurimalleja. Ennen maahanmuuttoa hankittu koulutus näytää helpottavan sopeutumista mutta maahanmuuttaja joka ei saa koulutukselle käyttöä tai arvostusta, saattaa kokea oman sosiaalisen aseman putoamista. (Alitolppa-Niitamo 1994, 33–36.)

Pitkänen ja Jaakkola (1997, 97–98) sanovat, että sopeutumiseen vaikuttaa muun muassa oman ja uuden maan kulttuurien erilaisuus tai samanlaisuus, muuttajan ikä ja sukupuoli. Inkerinsuomalaiset paluumuuttajat ulkonäöltään ovat samankaltaisia kuin suomalaiset, pukeutumisessa ei ole paljon eroja ja melkein kaikki ovat luterilaisia. Se helpottaa sopeutumista ja inkerinsuomalaiselle on helpompi sopeutua, kuin esimerkiksi Somaliasta tulevan islaminuskaisen henkilön.

Iivari (2006, 111–112) tarkasteli tekijöitä, jotka parhaiten voisivat edistää kotoutumista Suomeen. Hänen tutkimuksen mukaan kielen oppiminen on ehdoton edellytys kotoutumiselle Suomeen. Tutkimuksessa ovat mainittu toisetkin tekijät: koulutus, suomalaisten ystävien saaminen, työelämän tuntemus ja työnsaanti, avioliiton solmiminen ja henkisen ja sosiaalisen avun saaminen. Iivari pohtii kysymystä onko maahanmuuttajien kotoutuminen – illuusio, koska hänen mielestä maahanmuuttajien kotoutumisen kokemukset näyttävät hyvin ristiriitaisessa valossaan.

Paanasen (2005, 9-10) mukaan maahanmuuttajan kohdalla kieliasiat vaikuttavat koko kotoutumisprosessiin: koulutukseen, työllistymiseen, palvelujen käyttöön, yhteyksiin valtaväestön kanssa ja viihtymiseen. Valtakielen hallitseminen on työllistymisen perusedellytys. Suomen kielellä on keskeinen rooli maahanmuuttajan sosiokulttuurisessa kotoutumisessa. Valtakielen omaksumisessa ei ole kyse vain ”kielen” omaksumisesta, hyvin tärkeä on, että suomen kieli tarjoa elämänhallin-

nan, yhteiskuntatiedot, kulttuurituntemukset ja opiskelun ja työskentelyn valmiuksia.

Forsander ja Ekholm (2001, 58–73) toteavat, että Suomessa työ on keskeinen yhteiskuntaan integroiva tekijä. Tästä syystä maahanmuuttajien työllistyminen on yhteiskunnallisen integraation kannalta keskeinen kysymys ja kotoutuminen työn kautta on noussut tutkimuksessa ja viranomaiskannanotoissa yhä keskeisemmäksi kysymykseksi. Sekä Suomessa että muualla teollisuusmaissa maahanmuuttajien työllistyminen on tavallisesti vaikeampaa kuin valtaväestön. Maahanmuuttajatyönhakijalta nimenomaan vaaditaan hyvän koulutuksen, työkokemuksen, ammattitaidon ja henkilökohtaisen sopimuksen työtehtävään. Kieli ja ammattivaatimuksia voidaan käyttää ulkomaalaistaustaista työnhakijaa syrjivästi. Muualla hankittua koulutusta ja työkokemusta ei useinkaan hyväksytä Suomessa, työmarkkinoilla painoteta yhä enemmän sosiaalista ja kulttuurista sopivuutta. Nämä tekijät muodostavat sellaisen sosiaalisen kompetenssin, jota voidaan maahanmuuttajat täysin sulkea ulkopuolelle työmarkkinoilta.

Alitolppa-Niitamo (2005, 39–41) pohtii maahanmuuttajan kotoutumisen mittareita. Ensiarvoisia mittareita ovat työ, tulot ja opiskelu. Työllistyminen ja työssäkäynti merkitsee mahdollisuuksia parantaa elämän taloudellisia ehtoja. Maahanmuuttajalle se mahdollistaa näkökulman suomalaisen elämäntapaan, normeihin, arvomaailman ja yhteiskuntaan. Työn saamisessa maahanmuuttajat kohtaavat esteitä, jotka johtuvat rakenteellisista syistä, työnantajien ennakkoluuloista, puutteellisesta kielitaidosta tai ammattitaidon puutteesta. Opiskelu on myös hyvä edellytys parantaa työllistymisen mahdollisuuksia. Monet maahanmuuttajat pyrkivät työllistyä opiskelun kautta. Kouluttautumista rajoittaa usein se, että monet epäröivät opintolainan ottamista, kun työllistymisestä ei ole takeita.

Jasinskaja-Lahti ja Liebkind (1997, 14–15) määrittelevät sosiaalipsykologisia tekijöitä, jotka ovat tärkeitä maahanmuuttajien sopeutumisen kannalta: maahanmuuttajan tausta (ikä, sukupuoli, koulutus, sosiaalinen asema, maahanmuuton syy, aika vastaanottavassa massa), etninen identiteetti ja kielitaito.

Alitolppa- Niitamon (1994, 158–159) mukaan suuri osa ihmisten sopeutumisesta on sopeutumista kommunikaation tapoihin ja sääntöihin. Uudessa maassa maahanmuuttaja huomaa pian, että kommunikaatiotavan oppimisella on erittäin suuri merkitys. Kommunikaatiokyvyn kautta maahanmuuttaja tuntee saavansa ympäristöstänsä paremman kontrollin ja se lisää hänen viihtyvyyttään uudessa kulttuurisessa, turvallisuudentunnettaan ja itsetuntoaan.

Iivarin (2006, 111–113) mukaan maahanmuuttajataustaisten ryhmissä havaittiin kuitenkin selviä eroja Suomeen kotoutumisessa. Parhaiten kokivat kotoutuneensa vietnamilaiset, sitten virolaiset, inkerinsuomalaiset ja venäläiset. Heikoiten olivat sopeutuneet somalit. Kokemuksin saattavat vaikuttaa mahdollisuudet päästä työmarkkinoille, mutta myös se, miten ympäröivä yhteiskunta eri maahanmuuttajaryhmiin suhtautuu. Venäläiset, inkerinsuomalaiset ja virolaiset ovat enemmän suomalaisten näköisiä ja erityisesti virolaiset saattavat omata jo tullessaan kohtalaisen suomen kielen taidon.

3 INKERINSUOMALAISET PALUUMUUTTAJINA

3.1 Paluumuutto ja inkeriläissuomalaiset paluumuuttajat

Käsite inkeriläiset tarkoittaa kaikkia Inkerinmaan suomalais-ugrilaisia väestöryhmiä, inkerinsuomalaiset ovat Suomeen alueilta 1600-luvun lähtien Inkerinmaalle muuttaneita ja ovat yksi ryhmä entisen Neuvostoliiton kansalaisia, joilla on suomalainen syntymäperä. (Nevalainen 1991,103; Takalo 1994,2.)

Paluumuuttajina pidetään yleensä henkilöitä, jotka joko taloudellisista, sosiaalisista tai henkilökohtaisista syistä muuttavat vapaaehtoisesti takaisin maahan, josta he ovat joskus muuttaneet pois. Paluumuuttajina pidetään myös henkilöitä, jotka muuttavat maahan, jonka kansalaisia he ovat tai ovat aikaisemmin olleet. Käytännössä paluumuuttajaksi on määritelty ulkosuomalainen, joka muuttaa Suomeen asumaan. (Miettinen 2004, 31.)

Pitkäsen ja Jaakkolan (1997, 9) mukaan inkerinsuomalaisten paluumuutto käynnistyi presidentti Koiviston lausunnosta, että inkeriläisiä voidaan pitää Suomessa paluumuuttajina. Inkerinsuomalaisten hyväksyminen paluumuuttajiksi perustuu Suomen ulkosuomalais- ja paluumuuttopolitiikkaan. Suomen lainsäädännössä on tunnustettu suomalaista syntyperää olevan ulkomaan kansalaisen oikeus paluumuuttoon.

Sisäasianministeriön sivujen mukaan 1990-luvun lähtien entisen Neuvostoliiton alueella asuvien inkerinsuomalaisten ja muiden suomalaisista syntyperää olevien henkilöiden on ollut mahdollisuus muuttaa erityissäännösten perustella Suomeen. Yhteensä paluumuuttajia on saapunut noin 30 000 lähinnä Venäjältä ja Virosta.

Wallin, Kempainen, ja Niemisen (2008, 2) mukaan Lahteen on saapunut noin 850 inkerinsuomalaisten paluumuuttajia vuodesta 1996 alkaen. Maahanmuuttajapalveluiden asiakkuuteen on tullut viimeisen viiden vuoden aikana keskimäärin 53 asiakasta vuosittain.

3.2 Inkerinsuomalaisten historia ja paluumuutto Suomeen

Sen vuoksi, että opinnäytetyöni käsittelee inkerinsuomalaisia paluumuuttajia ja heidän kotoutumisprosessia suomalaiseen yhteiskuntaan, pidän tärkeänä selvittää tausta Inkerinmaasta, sen historiasta ja asukkaista. Historiallinen tausta antaa mahdollisuuksia paremmin ymmärtää nimenomaan ne tekijät, jotka vaikuttavat inkerinsuomalaisten kotoutumiseen.

Suomalainen Inkerinmaa syntyi 1600-luvun suurvaltopolitiikan tuloksena. Venäjä, Ruotsi ja Puola taistelivat Itämeren alueiden omistuksesta. Ruotsi voitti taistelut ja vuonna 1617 Stolbovan rauhan sopimuksen mukaan valtakuntaan liitettiin Karjalan kannakselta Narvajoelle ulottuva alue, josta muodostettiin Inkerinmaa eli Ingermanland. (Nevalainen 1991, 103–107.)

Inkerinmaalla asuivat pääasiassa suomensukuiset heimot: vatjalaiset ja inkerikot. Ruotsin etujen mukaista oli asuttaa seutu siirtoväellä, josta enemmistö tuli Suomen Savosta ja Karjalasta, jo kesällä 1617 oli esillä Viipurin ja Savonlinnan sekä

Käkisalmen läänien talollisten muutto Pähkinälinnan autiutiloille.. Inkerinsuomalaisten alkuperä on helppo ratkaista summittaisesti: kaikki ovat Suomesta 1600-luvulla ja sitä myöhemmin muuttaneiden siirtolaisten jälkeläisiä. (Nevalainen 1991, 230–231.)

Lyhyen Ruotsin valtakausin jälkeen venäläiset miehittivät alueen ja Pohjan sodan aikana Inkerinmaa liitettiin takaisin Venäjälle. Vuonna 1703 Pietari Suuri rakentaa Inkerinmaalle, Nevan suulle, Pietarin kaupungin, joka nopeasti kasvoi Venäjän pääkaupungiksi. Venäjän vallan alle joutuminen merkitsi Inkerinmaalla paitsi Pietarin kaupungin kohoamista myös venäläisten vyöryä rajalta rajalle. Väestötulva oli niin mahtava, että inkeriläisistä tuli nopeasti vähemmistö omalla maalla. Pietarin perustamisesta lähtien inkerinsuomalaiset olivat leimautuneet maalaisiksi, vähän tyhmiksi ja hitaiksi ”tshniksi”, joita tapaa venäläisessä kirjallisuudessa ja matkakertomuksissa. Inkerinsuomalaisten omissa, että muiden silmissä heidän koko olemuksensa ja identiteettinsä oli sidoksissa, uskonnon ja kielen lisäksi, maahan ja siihen perustavan elämäntapaan. Kuitenkin heidän elämäntapansa oli Pietarin kaupungin vaikutuksen läpikäymä. (Nevalainen 1991, 157–159; 176–178.)

Inkerinsuomalaisten vaikeat kokemukset alkoivat Venäjän vuoden 1917 vallankumouksen jälkeen. Vuonna 1920 inkerinsuomalaisille myönnettiin kulttuuriautonomia, joka takasi ainakin periaatteessa inkeriläisille oikeudet suomen kielen käyttöön aluehallinnoissa sekä kansanopetuksessa. Vuonna 1928 Stalinin aloittaessa alkoi inkerinsuomalaisten elämä muuttua nopeasti. Samanaikaisesti pantiin alkuun venäläistämistoimenpiteet. (Nevalainen 1991, 254–260.)

1930-luvulla karkotettiin ja pakkosiirrettiin n. 50 000 inkeriläistä Siperiaan. 1930-luvulla inkerinsuomalaiset seurakunnat lakkautettiin, suomenkielinen opetus kiellettiin, suomenkieliset papit ja opettajat karkotettiin tai tapettiin. Tuhannet inkeriläiset menettivät henkensä nälän, tautien ja teloitusten kautta. (Takalo & Juote 1995, 20–21.)

Miettisen mukaan (2004, 127–130) pakkokollektivisointi alkoi 1931-luvulla. Vauraimmat isännät vangittiin tai karkotettiin, yksin tai yhdessä perheensä kanssa

Neuvostoliiton kaukaisille seuduille. Kolhoositalouteen siirtyminen ja yksityisomaisuudesta, erityisesti omasta talosta ja maatilasta luopuminen, olivat varsin traumaattisia kokemuksia inkerinsuomalaisilla. Kolhoosiin liittyminen oli aluksi vapaaehtoista, mutta kiristyneen veropolitiikan takia yksityistaloudet vähitellen hävisivät. Inkerinsuomalaisia karkotettiin pois kotiseudultaan eri syistä.

Toinen maailman sota koetteli jälleen Inkerinmaata. 1930-luvun karkotuksilta säästyneet inkerinsuomalaiset joutuivat jo muutamien vuosien kuluttua jättämään kotinsa toisen maailmansodan aikana. Talvisota ei vielä vaikuttanut merkittävästi inkeriläisten elämään, mutta toinen maailmansota on muuttanut nopeasti koko elämän. Kesällä 1941 koko Länsi-Inkeri joutui saksalaisten haltuun. Kolmen miehitysvuoden aikana elämä valloittajan kanssa lähti sujumaan. Naiset pesivät saksalaisille pyykkiä ja saivat palkaksi maitoa ja leipää. Jos perheellä vielä oli oma lehmä ja perunamaa, toimeentulo oli jotenkuten turvattu. (Miettinen 2004, 135–136.)

Nevalaisen (1991, 268–271) mukaan inkeriläisten suhtautuminen ja kokemukset saksalaishallinnosta hyvin vaihtelevat. Osa väestöstä näyttää saaneen elää varsin rauhassa. Neuvostojärjestelmässä kärsimään joutuneista, osa iloitsi uusista vallanpitäjistä. Kuitenkin inkeriläiskommunistit ja ne, jotka olivat rintamaan lähellä, kokivat elämän hyvin raskaana. Vuonna 1943 tilanne nopeasti vaihtuu, saksalaisten hyökkäykset epäonnituvat ja muuttuvat perääntymiseksi. Lokakuussa 1943 Saksa päättää tyhjentää Inkerinmaan kaikista siviileistä, koska suunnittele poltetun maan taktiikkaa Inkerinmaan varalle. Toisen maailman sodan lopulla Inkerinmaa oli melkein tyhjä suomensukuisista ja monin paikoin poltettu maa.

Lokakuun alussa vuonna 1943 suomalais-saksalaisissa neuvotteluissa sovittiin, että inkerinsuomalaiset voitaisiin vapaaehtoisuuden perusteella tuoda Suomeen. Aikavälillä 29.3.1943–17.6.1944 Suomeen siirrettiin yhteensä 63 205 ihmistä. Suomelle tämä merkitsi ennen kaikkea sodan aiheuttaman työvoimapulan korjaamista. Suomen maatalouden ankara työvoimapula löi selvän leimansa inkeriläisten työhön sijoitukseen; heidät ohjattiin peräti 97-prosenttisesti maalle. Inkeriläisten asettautuminen Suomen oloihin oli moni-ilmeinen prosessi. (Nevalainen 1991, 271–280.)

Lähtökohdat olivat monilla niin raskaat, että Suomessa koettiin elättävän paremmin kuin Inkerissä. Sopeutumista lisäsi tämän väestön uskonnollisuus, suomalaisuuden säilyminen ja kovat, usein omakohtaiset kokemukset Neuvostoliiton suomalaispainotuksesta sekä karkotuksista. Kompastuskivinä oli se, että tuhannet tulokkaat joutuivat maatoihin vastoin haluan ja taitojaan, mielialatekijänä vaikutti tulevaisuuden hämäryys, asuntoihin ja palkoihin liittyvät ongelmat sekä inkeriläisten ryssittely. Kokonaisuutta on todettava, että inkeriläisten sopeutuminen sujui tyydyttävästi. (Nevalainen 1991, 280–282.)

Inkeriläisten lähdöstä itään sodan jälkeen jäi epämääräinen kuva, eniten on pohdittu, lähtivätkö ihmiset vapaaehtoisesti vai väkisin vietyinä Venäjälle. Vuonna 1944 Suomi ja Neuvostoliiton välirauhansopimuksen mukaan kaikki Neuvostoliiton kansalaiset, jotka on internoitu ja tuotu Suomeen väkisin, on välttämätöntä palauttaa kotimaahan. (Nevalainen 1991, 283–286.)

Tavallista oli se, että vapaaehtoisuuden periaate käytännössä rikkoutui monista syistä. Suomessa tulkittiin asian niin, että kaikkien neuvostokansalaisten olevan pakko palata kotimaahan ennemmin tai myöhemmin. Inkeriläiset kokivat tällöin mitä erilaisinta uhkailua: puhutin väkisinivienneistä, Suomeen jäätyvien myöhemmistä pakkoluovutuksista ja rangaistuksista Neuvostoliitossa. Neuvostoliiton upseerit, jotka olivat Suomessa, houkuttelivat inkeriläisiä lähtemään takaisin Venäjälle lupaamalla pääsyä kotiseuduille Inkeriin. Tuhannet inkeriläiset epäröivät Suomeen jäämistä ja katsoivat viisaammaksi palata Venäjälle. Vuosien 1944–1947 kotiutuksissa itään menneistä oli yli 54 700 inkeriläisiä siviilejä. (Nevalainen 1991, 287–288.)

Palauttaminen takaisin Neuvostoliittoon oli inkerinsuomalaisille raskas kokemus. Inkerinmaa oli sodan jälkeen inkeriläisistä melkein tyhjä, eivätkä Suomesta palanneet päässeet lupauksia huolimatta entisille kotikylille, heidät kuljettiin suljetuissa vaunuissa eri puolelle Neuvostoliittoa, suuri osa Siperiaan. Inkerinmaalle pääsy mahdollistui vasta vuoden 1956 jälkeen. Vuoden 1989 virallisen väestölasennan mukaan Neuvostoliitossa oli yli 67 300 suomalaisia, joista ilmeisesti runsaat 61 000 oli inkerinsuomalaisia. Sodanjälkeisessä Neuvostoliitossa inkeriläisten yllä lepäsi kansallisessa mielessä vuosikymmeniä unohduksen ja hajaannuksen

huppu. Monet näkivät viisaimmaksi peittää suomalaisen sukujuurensa sekä suomen kielensä. (Nevalainen 1991, 288–290.)

Takala ja Juote (1995, 28–30) toteavat, että vasta Neuvostoliiton hajottua inkerinsuomalaiset ovat uskaltaneet puhumaan avoimesti omista elämänvaiheistaan ja herättäneet kansallista toimintaa. Uuden avoimen ilmapiiriin myötä, myös inkerinsuomalaisten traagiset kohtalot voitiin nostaa esiin ja käsitellä niitä julkisesti. Inkerinsuomalaisten paluumuutto Suomeen käynnistyi vuonna 1990 presidentti Koiviston lausunnosta, että inkeriläisiä voidaan pitää Suomessa paluumuuttajina.

Lausunnon jälkeen asia lähti etenemään nopeasti ulkomaalaishallinnossa. Presidentin antama lausunto herätti laajaa huomiota ja tieto siitä levisi Venäjälle ja Viroon. Inkerinsuomalaisten hyväksyminen paluumuuttajiksi perustuu Suomen ulkosuomalais- ja paluumuuttopolitiikkaan. Suomen lainsäädännössä on tunnustettu suomalaista syntyperää olevan ulkomaan kansalaisen oikeus paluumuuttoon. (Takala & Juote 1995, 53–55.)

Miettinen (2004, 29) sanoo, että Koivisto omassa lausunnossa puhui inkeriläisistä, kun väestöstä, joka paljon on kärsineet suomalaisuutensa takia. Koiviston lausuma ilmentää myötätuntoa inkeriläisiä kohtaan, mutta paluumuuttoa on pidetty viranomaiskäytännössä ennen muuta työvoimapolitiittisena kysymyksenä. Työvoimapolin takia Suomessa 1980-luvun lopussa tarvittiin ulkomaalaista työvoimaa ja inkerinsuomalaisten arveltiin suomenkielentaitoisina sopivan tähän tarkoituksen muita ulkomaalaisia paremmin.

Vuosina 1990–1996 inkerinsuomalaisten paalumuutto-oikeus perustui hallintoveranomaisen käytännön. Alussa muutto-oikeuden myöntökriteeri olivat laajoja, ja paluumuuttajaksi hyväksyttiin, jos henkilön yksi isovanhempi oli suomalainen. Vuonna 1996 ulkomaalaislakiin lisättiin uuden pykälän, jonka mukaan entisen Neuvostoliiton alueelta peräsin oleva suomalainen syntyperän omaava henkilö saa paluumuuttajastatuksen, jos hän itse, toinen hänen vanhemmistaan tai ainakin kaksi hänen neljästä isovanhemmistaan on tai on ollut merkittynä asiakirjoihin kansallisuudeltaan suomalaiseksi. (Miettinen 2004, 30–31.)

Miettinen (2004, 32) toteaa, että ratkaiseva inkeriläisten kohdalla on suomalainen syntyperä, jonka toteamisen vaaditaan tietyt, viranomaisten hyväksymät asiakirjat. Vuonna 2003 ulkomaalaislain muutoksen mukaan inkerinsuomalaisilta paluumuuttajilta edellytetään myös riittävää suomen kielen taitoa.

3.3 Inkerinsuomalaisten etninen identiteetti

Takalo ja Juote (1995, 45) toteavat, että inkerinsuomalaisten identiteetti ja suomalaisuus ovat aiheuttaneet paljon kysymyksiä ja mielenkiintoa paluumuuttajamäärän kasvaessa. Inkerinsuomalaiset itse pohtivat suhdettaan juuriinsa ja etniseen identiteettiinsä. Inkerinsuomalaisuuteen sisältyy monta ulottuvuutta ja ainoa näkemystä ei ole. Inkerinsuomalaisten etninen identiteetti rakentui Venäjällä ja hyvin tärkeä on hahmottaa joista kappaleista se muodostui ja miten se vaikuttaa sopeutumiseen.

Alitolppa-Niitamon (1994, 21) mukaan tavallisesti ihminen on jonkin etnisen ryhmän jäsen. Etniseksi ryhmäksi määritellään joukko, joka kokee itsensä keskenään samanlaiseksi yhteisen alkuperänsä vuoksi. Yhteinen alkuperä voi olla todellinen tai kuvitettu. Myös ryhmällä ovat yhdistävät ominaisuudet, joita ulkopuolella tunnustetaan.

Forsander, Ekholm ja Hautaniemi (2001, 16–23) käsittelevät etnisyyttä kahdella tavalla; objektiivinen ja subjektiivinen etnisyys. Objektiivisellä etnisyydellä voidaan ymmärtää ihmisryhmän jäseniä yhdistäviä piirteitä. Tällaisia piirteitä voivat olla yhteinen alkuperä, kulttuuri ja muut tekijät kuten ihoväri, kieli ja uskonto. Kieli on yksi objektiivisesti havaittavissa oleva piirre. Subjektiivinen etnisyys korostaa kokemusta ja johonkin kuulumisen tunnetta. Ihmisen on vaikea selittää, miksi hän on kiintynyt kielensä, kotinsa arvoihin ja tapoihin. Kiinnostava on, mitkä näistä piirteistä ovat keskeisiä yksilön identiteetille.

Inkerinsuomalaisten käsitykset etnisestä identiteetistään koostuvat erilaisista kokemuksista ja aineksista, mutta niistä on löydettävissä tunnistettuja ja jaettuja piirteitä. Keskeisiksi inkerinsuomalaisten identiteetin ominaisuuksiksi ovat tulleet

yhteinen kieli, uskonto ja kärsimyshistoria. Niitä reflektoidaan erityisesti venäläisyyteen, joka edustaa toiseutta ja uhkaa oman ryhmän elinvoimalle. Inkerinsuomalaisten venäläistyminen pitkään aikaa oli yllättävän vähäistä, vaikka alueelle oli aina muuttanut runsaasti venäläistä väestöä. (Takalo & Juote 1995, 17,45–46.)

Suomen kieli on yksi keskeisimpiä inkerinsuomalaisten etnisen identiteetin rakennuspuita. Kaikki Inkerinmaan sukupolveen kuuluvat kertojat ovat sanoneet äidinkielenä suomea, mutta ympäristön vaikutus suomen kielen taidon näivettymiseen on ollut voimakasta, ylläpitää suomen kielen taitoa oli hyvin vaikea. Tärkeimpiä tekijöitä suomen kielen säilyttämisessä olivat perheessä valinneet asenteet suomen kieltä kohtaan ja oma motivaatio säilyttää ja elvyttää omaa suomen kielen taitoa. (Miettinen 2004, 107–108.)

Takalo ja Juote (1995, 46–47) kuvailee, että inkeriläisten vanhukset etenkin puhuvat suomea ensimmäisenä kielenä ja kokevat sen tärkeänä. Keski-ikäiset inkerinsuomalaiset puhuvat suomea useimmiten toisena kielenä. Vaikka he oppivat puhumaan suomen kieltä kotona, koulussa ja elämässä ensimmäiseksi kieleksi nousi venäjä. Nuoret eivät yleensä lapsuudessaan oppineet suomea. Vanhuksille suomen kielen hallinta on selkeä osoitus inkerinsuomalaisuudesta ja he pitävät sitä etnisen identiteettinsä mittarina. Nuoret näkevät suomen kielen merkityksen usein toisena. Sen käyttäminen ei välttämättä ole suomalaisuuden kriteeri. Kielitaito saa käytännön merkitystä ja kaksikielisyys nähdään voimavarana.

Suomen kielen lisäksi inkerinsuomalaisuuden kuvaan liitetään luterilainen uskonto. Uskonto oli pitkään aikana vedenjakajana inkerinsuomalaisten ja venäläisten välillä. Erityisesti karkotuskokemuksissa uskon kantava voima ja sen merkitys nousee jatkuvasti esille, uskonto toi merkitystä elämään. Uskonnon kautta ihmiset pystyivät selittämään kokemuksiaan ja ymmärtämään ja kestämään vaikeat ajat. Luterilaisuus muodostaa sen pohjan, jonka varaan inkerinsuomalaiset rakentavat arvomaailmansa. Uskonnollinen arvopohja toimii suojakilpenä venäläisyyteen liitettävänä kielteisinä ominaisuuksina: laiskuutena, oman edun tavoitteluna ja alkoholin väärinkäyttönä. (Takalo & Juote 1995, 47.)

Neuvostoliitossa ja ihmisten kotona oppimat perusarvot törmäsivät julkisen elämän käytäntöihin. Lapset kasvoivat erilaisten arvojen ristitessä, kun koulussa opetettiin ettei Jumalaa ole, kotona sanottiin että on. Uskonnosta tuli merkittävä tekijä, jonka perustella inkerinsuomalaiset erottuvat venäläisväestöstä. Perestroikan aikana kirkon toiminta oli myös tapa vahvistaa omaa suomalaista identiteettiä. (Takalo & Juote 1995, 48.)

Inkeriläisten kärsimyshistoriaa myös pidetään oman etnisen identiteetin tukipilarina. Kärsimyskokemukset ovat inkeriläisten elämäntarinoiden keskeisintä sisältöä. Karkotukset, vangitsemiset, evakuoinnit sodan jalosta ja omaisten menetykset ovat osa jokaisen Inkerinmaan sukupolven kertomusta. (Miettinen 2004, 124.)

Takalo ja Juote (1995, 49–51) toteavat, että erityisesti kielen, uskonnon ja kotikylän menetys sekä karkotukset muodostavat inkerinsuomalaisten historiassa pitkän kärsimysten jakson. Näistä tapahtumista puhuminen ja niiden merkityksentiedostaminen on tapa vahvistaa inkerinsuomalaista tausta.

Miettinen (2004, 106–107) pohtii millainen käsitys on inkeriläisille omasta isänmaasta tai kotimaasta. Käsitteenä isänmaa on inkeriläisille monitasoinen kysymys. Inkeriläisten elämälle on ollut tyypillistä jatkuva vaeltaminen paikasta toiseen. Inkerinsuomalaisten historia on maassa – ja maastamuuttoja. Ihmiset ovat joutuneet vaihtamaan asuinpaikkoja useita kertoja elämässä, näistä syistä heidän ei ole helppoa määritellä, minkä he kokevat isänmaaksi. Kuitenkin Inkerinmaa on yksi inkerinsuomalaisten identiteetin ominaisuus.

Inkerinsuomalaisten joukossa voidaan kielen ja sosiaalisen taustaan perustella erottaa kolme sukupolvea. Ensimmäinen sukupolvi syntyi perinteisellä Inkerinmaalla 1900-vuosisadan alussa. Näillä hyvin iäkkäillä ihmisillä on yhteinen kärsimyshistoria, karkotukset ja vankileirit, suomen kieli ja suomalainen identiteetti. Toinen sukupolvi on syntynyt 1930- ja 1940-luvuilla. Tämä sukupolvi on kasvanut pelon ja yleisen ahdistuksen ilmapiirissä Stalinin aikana. Ankara venäläistymispolitiikka ja pelko vaikuttivat tämän sukupolven niin, että suomen kielen käyttö kotona lakkautettiin melkein kokonaan. Osa perheistä piti yllä suomalaista identiteettinsä. (Forsander, Ekholm & Hautaniemi 2001, 157.)

Kolmas sukupolvi on syntynyt 1950- ja 1960- luvuilla Neuvostoliitossa. Heidän kosketuksensa suomalaisuuteen ja Inkerinmaan kärsimyshistoriaan on ollut vähäistä. Voidaan sanoa, että vironkielisessä ympäristössä lapset kokevat itsensä virolaiseksi ja venäläisessä ympäristössä pitävät itseään venäläisinä. (Forsander, Ekholm & Hautaniemi 2001, 158.)

Takalo ja Juoten (1995, 79–80) mukaan entisen Neuvostoliiton alueella asuvat inkerinsuomalaiset kutsuvat itseään suomalaisiksi, suomalaisuuden liitetään positiivisia määreitä. Inkerinsuomalaiset katsovat itsensä olevan monin tavoin erilaisia kuin venäläiset. Suomen tultua yleensä paluumuuttajat huomaavat, että suomalaisin ja inkeriläisin välillä on eroja.

Tätä muutosprosessia voidaan kutsua uudelleentulkinnaksi. Paluumuuttajat ovat taustaltaan hyvin erilaisia ihmisiä ja siitä myöten heidän etninen identiteettinsä näyttää saavan erilaisia muotoja. Käsitystä identiteetistä rakennetaan suhteessa suomalaisiin ja lähtömaan väestöryhmiin sekä paluumuuttajan sisällä. (Takalo & Juote 1995, 81)

Reijosen (2002, 83–85) mukaan Suomessa ”inkerinsuomalaiseksi” ymmärretty ryhmä muodostuu kansallisuudeltaan (kotimaattomista) suomalaisista. ”Inkerinsuomalaiset” ovat taas kerran vähemmistö, jonka tulee nyt sopeutua ja toimia suomalaisten asettamin ehdoin. Venäjällä he olivat suomalaisia, Suomessa he ovat usein ”inkerinsuomalaisia”. Epävirallisessa arjessa nämä ”inkerinsuomalaiset” paluumuuttajat tulkitaan usein venäläisiksi, koska venäjän kielestä on pikku hiljaa tullut heille ainut äidinkielenomaisesti hallittu kieli. Paluumuuttajista on toisen ja kolmannen polven suomalaisia, joiden identiteetti on ollut valtakulttuurin identiteetti.

Paluumuuttajien aviopareissa useimmissa toinen puolisoistaan venäläinen. Venäläiseksi itsensä kokevat nyt muuttavat enemmistöasemasta vähemmistöasemaan. Heidän ensisijainen identiteetti on vahvasti juurtunut, ja sitä on kaikin puolin tuettu entisessä kotimaassaan. He näyttävät ylläpitävän vahvasti venäläisyyttään. He pyrkivät venäläisinä löytämään paikkansa uudessa kulttuurissa. (Reijonen 2002, 86.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelma

Tutkimuksen tavoitteena on tuoda esille inkerinsuomalaisten paluumuuttajien kokemuksia ja ajatuksia siitä, miten heidän elämänsä on muuttunut Suomeen tultua, tärkeä on saada ihmisten omat kuvaukset koetusta todellisuudesta. Kuvausten oletetaan sisältävän asioita, jotka ovat ihmiselle itselleen merkityksellisiä ja tärkeitä. Tutkimukseni lähti liikkeelle ilmiöstä, joka itselleni on henkilökohtaisesti tärkeä ja kiinnostava, haluaisin tietää enemmän asiasta.

Maahanmuuttajien ja inkerinsuomalaisten kotoutumisprosessia on paljon tutkittu ja pohdittu, mutta tutkimuksen avulla haluaisin saada lisää tietoja ja omaa ymmärrystä tästä aiheesta. Nimenomaan otan huomioksi oman kokemukseni ja tämän alan tiedot, olen sitä mieltä, että se auttaa hahmottamaan kotoutumisprosessin peruslinjoja ja kenties ennustaa tulevaisuutta.

Tällä tutkimuksella pyrin selvittämään miten Lahden kaupungin inkerinsuomalaiset ovat kotoutuneet, mitkä tekijät ovat olleet siihen myönteisesti vaikuttamassa ja mitkä ovat esteenä kotoutumiselle Suomeen.

Tarkastelen asioita seuraavien tutkimusongelmien pohjalta.

1. Mitkä asiat ovat olleet merkityksellisiä tutkimukseenne osallistuneiden inkerinsuomalaisten paluumuuttajien kotoutumisessa ja työllistymisessä?
2. Minkälaisia vaikeuksia on syntynyt paluumuuton jälkeen?

4.2 Aineiston kerääminen

Tutkimukseni on laadullinen eli kvalitatiivinen. Hirsijärvi, Remus ja Sajavaara (2007,156–157) toteavat, että lähtökohtana kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa on todellinen elämän kuvaaminen ja menetelmä pyrkii tutkimaan aineistoa mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiiviseen tutkimukseen sisältyy ajatus että todellisuus on moninainen. Laadullisen tutkimuksen pyrkimyks-

nä on paljastaa tosi asioita ja löytää tutkittavien oma näkökulma tutkittavana olevaan aiheeseen, eikä todentaa jo olemassa olevia asioita.

Hirsijärvi, Remes ja Sajavaara (2007, 130–131) jaottelevat kolme traditionaalista tutkimusstrategiaa ja yksi niistä on survey-tutkimus. Survey-tutkimuksessa tietysti ihmisjoukosta poimitaan otos yksilöitä. Sen jälkeen kerätään aineisto jokaiselta yksilöltä strukturoidussa muodossa ja tavallisesti käytetään kyselylomaketta tai strukturoitua haastattelua. Kerätyn aineiston avulla pyritään kuvailemaan, vertailemaan ja selittämään ilmiöitä.

Omassa tutkimuksessani käytin nimenomaan survey- tutkimusstrategiaa. Tutkimukseni kohderyhmänä olivat Lahdessa asuvat inkerinsuomalaiset paluumuuttajat. Tutkimusta varten ensin olen valinnut kymmenen henkilöä koko joukosta. Seuraavaksi olen laatinut kyselylomakkeen ja sen kyselylomakkeen avulla tein strukturoidut haastattelut ja keräsin aineistoa. Omat havainnot kokosin muistinpanoihin.

Aineiston hankinnan metodi on strukturoidu haastattelu. J. Metsämuurosen (2008, 41–42) mukaan strukturoidu haastattelu on yleensä lomakehaastattelu, jossa valmiit kysymykset ja niiden esittämisjärjestys on kaikille vastaajille samat. Strukturoidu haastattelu on paikallaan silloin, kun haastateltavat edustavat melko yhtenäistä ryhmää.

Hirsijärvi, Remus ja Sajavaaran (2007, 190–194) mukaan kyselytutkimusten etuna pidetään sitä, että niiden avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto. Kysymyksiä voidaan muotoilla monella tavalla, käytetään esimerkiksi avoimia kysymyksiä, joissa esitetään vain kysymys ja jätetään tyhjä tila vastausta varten. Monivalintakysymyksissä tutkija laatii valmiit vastausvaihtoehdot ja vastaaja merkitsee valmiin vaihtoehdon tai useampia vaihtoehtoja. Kyselylomakkeessa voi olla strukturoidun kysymyksen ja avoimen kysymyksen välimuoto, valmiiden vastausvaihtoehtojen jälkeen esitetään avoin kysymys. Usein avoimen vaihtoehdon avulla saadaan esiin näkökulmia, joita ei ole etukäteen osannut ajatella.

Haastattelua varten olen laatinut kyselylomakkeen. Kyselylomakkeen avulla tiedustelin tosiasioita ja lisäksi pyysin perustelemaan oman mielipiteen. Ensinnäkin ajattelin kysyä täsmällisiä asioita suoraan yksinkertaisina kysymyksinä, mutta myöhemmin pilkoin kysymykset sellaisella tavalla, että vastaajalla oli mahdollisuus valita kysymykseen monta vaihtoehtoa.

Samaan aikaan käytin avoimia kysymyksiä, joissa esitin vain kysymys ja jätin tyhjän tilan vastausta varten. Kyselylomakkeen sisältyy myös vastaajaa itseään koskevia taustakysymyksiä, kuten sukupuoli, ikä, koulutus, ammatti, mistä olet muuttanut Suomeen, kuinka hyvin puhut suomea ja kuinka kauan asut Suomessa.

Kyselylomakkeessa olen koontanut varsinkin ne kysymykset, jotka mielestäni esittävät kotoutumisprosessin tyypillisiä ominaisuuksia, voi sanoa, että kaikki kysymykset ovat jaoteltu kolmeen ryhmään. Ensimmäisen ryhmän kysymyksiä ovat taustakysymykset. Toiseen ryhmään kuuluvat kysymykset syistä, jotka edistivät muuttamista Suomeen, toivoista ja odotuksista ennen muuttoa, koska olen selvästi sitä mieltä, että lähtömotiivit paljon vaikuttavat koko kotoutumisprosessin.

Kolmas ryhmä kysymyksiä pohtii millainen on haastatettavilla todellinen tilanne muuton jälkeen. Todellista tilannetta muuton jälkeen esittävät seuraavat aiheet: asuminen, suomen kielen kurssit, viranomaiset, terveydenhuolto, koulutus, sosiaaliset suhteet, työnsaantimahdollisuudet, toimeentulo, naapurisuhteet, elämäntavat Suomessa, harrastukset, ekologianasiat.

Kolmas ryhmä kysymyksiä on yksinkertaisempi kuin toinen ryhmä, tässä kysytään vain sen onko syntynyt ongelmia jossain tilanteessa tai ei. Hyödykseni kyselylomakkeen laatimisen aikana käytin Liebkind kirjaa ”Venäläinen, virolainen, suomalainen. Kolmen maahanmuuttajaryhmän kotoutuminen Suomeen”, juuri sieltä olen ottanut aiheet, jotka kuvaavat kotoutumisen todellista tilannetta.

4.3 Tutkimuksen kulku

Tutkimuksessani haastattelin 10 Lahden inkerinsuomalaista paluumuuttajaa. Suurin osa haastatteluista totutin venäjän kielellä, mutta joissakin käytin suomen kiel-

tä. Haastattelut ovat toteutettu vuoden 2010 kevättalvella. Haastateltavat valitsin tarkoituksenmukaisesti, kaikki olivat itselleni tuttuja ja ystäviä. Valintaan vaikutti se, että kaikki haastatettavat ovat keski-ikäisiä, nimenomaan tämä ikäryhmä kiinnostaa minua eniten. Valintaan myös vaikutti haastateltujen kiinnostus ja halu sitoutua haastattelun.

Haastattelut kestivät 30–40 minuuttia. Haastattelun alussa kerroin missä minä opiskelen ja millaiset tavoitteet minulla ovat. Haastateltavilta varmistin, että he ymmärtävät, mikä haastattelu tämä on, mistä ovat kysymykset, korostin sitä, että osallistuminen on vapaaehtoista. Haastattelun aikana on käynyt ilmi, että haastateltavat usein ovat olleet haluttomia antamaan negatiivista palautetta asioista, koska he ovat pelänneet, että se voisi vaikeuttaa heidän asemaansa tulevaisuudessa.

Tätä pyrin ennaltaehkäisemään siten, että korostin haastattelutilanteissa haastattelun luottamuksellisuutta, eli sitä, ettei annettuja vastauksia ole mahdollista yhdistää kehenkään tiettyyn haastateltavaan, ja ettei haastatteluaineko missään vaiheessa joutuisi kenenkään muun kuin omaan käyttööni. Ensimmäiset haastattelut ovat osoittaneet, että vastaukset ovat hyvin yksinkertaisia, jos itse en osallistu haastattelun ja jonkin verran en kysy henkilökohtaisesti haastateltavilta. Tällä tavalla sain syvempiä ja selvempiä vastauksia.

4.4 Aineiston analyysi

Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2007, 217- 210) tiedottavat, että aineistoa voidaan analysoida monin tavoin. Ladullisessa tutkimuksessa aineiston runsaus ja elämänlähtöisyys tekevät analyysivaiheen mielenkiintoiseksi ja haastavaksi. Laadullisessa tutkimuksessa erityisesti analyysi koetaan vaikeaksi. Vaihtoehtoja on paljon tarjolla eikä tiukkoja sääntöjä ole olemassa. Laadullista aineistoa voi käsitellä eri tekniikoiden avulla, esimerkiksi teemoittelun avulla. Teemoittelulla tarkoitetaan sitä, että analyysivaiheessa tarkastellaan sellaisia aineistosta nousevia piirteitä, jotka ovat yhteisiä usealle eri haastateltavalle. Teema on tietty toistuva piirre haastattelussa.

Tämän työn analyysin perusta on kuvaileminen. Kuvaileminen tarkoittaa sitä, että pyritään esittämään tarkkoja kuvauksia henkilöistä, tapahtumista tai tilanteista ja dokumentoida ilmiöstä keskeisiä, kiinnostavia piirteitä. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara. (2007, 135.)

Metsämuuronen (2008, 48–50) toteaa, että ennen kuin varsinaista aineiston analysointi tehdään, on aineisto saattava sellaiseen muotoon, että analysoiminen on mahdollista. Haastattelut litteroidaan, kirjoitetaan puhtaaksi. Aineiston karkean luokittelun, teemoittelun jälkeen tulee tutkimustehtävän täsmennys. Seuraava vaihe on ilmiöiden esiintymistiheyden toteaminen, poikkeusten toteaminen ja uusi luokittelu.

Viimeinen vaihe on tutkimusaineiston järjestäminen siihen muotoon, että sen perustella tehdyt johtopäätökset voidaan irrottaa yksittäisistä henkilöistä, tapahtumista ja lausumista ja siirtää yleiselle käsitteelliselle. (Metsämuuronen 2008, 48–50.)

Tulosten analysointi ei vielä riitä kertomaan tutkimuksen tuloksia. Tuloksista olisi hyvä laatia synteetit. Synteetit kokoavat yhteen pääseikat ja antavat vastaukset asetettuihin ongelmiin. Johtopäätökset perustuvat laadittuihin synteeseihin. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara. (2007, 225.)

Analyysia varten valitsin ensi nimenomaan karkean luokittelun ja sen jälkeen aineiston teemoittelun. Teemoittelussa nostin esiin aineiston keskeiset aiheet ja ryhmittelin etsien sieltä samankaltaisia piirteitä ja vielä sitä mitä ja miten niistä kerrottiin. Myös otin huomioksi sen, mikä oli erityistä eli ei ollut tyypillistä vastauksissa. Tulosten analysointi oli tärkeä koko opinnäytetyönä. Johtopäätöksissä pyrin kertoa tuloksista ja rakentaa tuloksien synteetit.

Analyysitekoon ja tuloksenteekoon kuuluvat tutkimuksen eettiset kysymykset. Itse asiassa tutkimusaiheen valinta oli eettinen ratkaisu. Tutkimukseen ryhdyin koska, aihe koskettaa henkilökohtaisesti ja tutkimuksen avulla etsin vastauksia kysymyksiin, jotka ovat omakohtaisesti merkittäviä. Ymmärsin, että ongelmia voi syntyä sen vuoksi, koska minulla on oma ennako-oletus tutkimustuloksista. Tutkimuksen analyysin vaiheessa yritin olla aina objektiivinen, etteivät omat subjektiiviset

käsitykset muuta sitä aineistoa, jota olin analysoimassa. Haastatteluain aikana erottelin omat tunteet ja omat kokemukset jätin sivulle.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

5.1 Haastateltavien taustatiedot

Ensin haastatteluaineiston kuvauksessa totean haastateltavien tausta syntymäpaikan, iän ja sukupuolen mukaan. Kaikki haastateltavat ovat keski-ikäisiä, kahdeksan henkilöä alle 50 -vuotiaita ja kaksi henkilöä yli 50 -vuotiaita. Kaikki ovat tulleet entisen Neuvostoliiton alueelta, kahdeksan Pietarista ja sen ympäristöstä, kaksi Karjalasta ja kaikki ovat inkerinsuomalaisia tai näiden sukujuurta. Haastateltavista kahdeksan ovat naisia ja kaksi miestä. Tarkoituksenmukaisesti valitsin haastateltavat, jotka ovat asuneet Suomessa enemmän kuin kaksi vuotta.

Kohderyhmän ensimmäiset ensivaiheen ongelmat ovat ohitettu, Suomessa on jo asuttu ja henkilökohtaista kokemusta vastaanotettu. Koulutus on yksi tärkeimmistä työllistymiseen ja kotoutumisen vaikuttavista tekijöistä ja sen vuoksi kysyin millainen koulutustaso on haastateltavilla. Kaikilla lähtömaassa on saatu koulutus: viidellä oli yliopisto- ja ammattikorkeakoulun ja viidellä ammattiopistontasoinen koulutus. Hyvin kiinnostavaa on tarkastella millaiset ammatit olivat haastateltavilla ennen muuttoa, koska se näyttää statuksen taustan kotimaassa. Kuusi heistä olivat kotimaassa opettajat, kaksi teknikkoo, veturin kuljettaja ja myyjä.

5.2 Muuton syyt ja odotukset ennen muuttoa

Kaikki haastattelut henkilöt tulivat Suomeen paluumuuttajina. Kysymykseen, mitkä tekijät edistivät muuttamista, haastateltavat ovat valinneet monta vaihtoehtoja. Kuusi haastateltavista totesi sen, ovat muuttaneet Suomeen vain sen vuoksi, että saivat sellaisen mahdollisuuden. Kuusi haastateltavista vastaisi, että tarkoituksena oli parantaa omaa taloudellista tilannetta, koska entisessä kotimaassa oli vaikea tulla toimeen palkalla. Neljä halusivat kohentaa Suomessa omia asuinolo-

ja. Neljä haastateltavista muutti Suomeen sen vuoksi, että aina ovat tunteneet itsensä suomalaisiksi ja haluavat elää henkisessä kotimaassa.

Kolme haastateltavista totesi, että kaikki sukulaiset olivat jo muuttaneet Suomeen ja sen jälkeen he myös päättivät muuttaa. Kaksi haastateltavista valitsi muuton motiiviksi sen, että haluavat lapsistaan kasvattaa suomalaisia. Vain yksi vastaisi, että Venäjällä kokisi syrjintää suomalaisuutensa takia ja muutti sen vuoksi.

Tuloksista on selvää, että valtaosa haastateltavista uskoi saavansa Suomessa paremman elintason, ajattelevat kohentaa omaa taloudellista tilannetta ja asuinoloja. On tärkeä ottaa huomioon sen, että neljä haastateltavista tuntee itsensä suomalaisiksi. Nämä vastaukset suoraan osoittavat siihen, että osalla inkerinsuomalaisilla on säilynyt suomen identiteetti.

Kysymykseen, mitkä seikat edistivät muuttamista Suomeen, hyvin liittyy kysymys, mitä toivoit ja odotit ennen muuttoa. Mielestäni vastaukset kysymyksiin, jotka ilmaisevat paluumuuttajien odotuksia ennen muuttoa, ovat hyvin tärkeitä. Se, mitä ihminen odotti ja toivoi ennen muuttoa, vaikuttaa koko kotoutumisprosessiin ja vain Suomessa paluumuuttaja oikeasti ymmärtää, mikä onnistui ja mitä on mahdotonta toteuttaa.

Kysymykseen, mitä toivoit ja mitä odotit ennen muuttoa, sain seuraavat vastaukset, haastateltavilla oli mahdollisuus valita monta vaihtoehtoja. Yhdeksän haastateltavista oletti, että Suomessa on mahdollista jatkaa töitä omassa ammatissaan ja kuusi haastateltavaa odotti, että työvoimatoimisto lähettää omaa ammattiaan vastaavan koulutukseen. Viisi haastateltavaa oli sitä mieltä, ettei Suomessa ole niitä ongelmia, joihin he törmäsivät entisessä kotimaassamme ja sosiaalitoimisto auttaa ratkaisemaan mahdolliset ongelmat. Viisi haastateltavaa toivoi, että Suomessa on parempi ekologinen tilanne ja se parantaa elämänlaatua.

Neljä haastateltavista edellytti, ettei Suomessa tule ongelmia asunnon takia tai ne eivät ole suuria. Neljä haastateltavista ajatteli, että suomen kieltä opiskellaan muutama vuosi, jotta voi pärjätä työ- ja arkielämässä, mutta kaikki olivat valmiita aloittamaan opiskella suomea. Vain kahdella oli pelkoa, että suomalaiset saattavat

suhtautua maahanmuuttajien kielteisesti. Vain yksi haastateltavaa ajatteli, että Suomessa on mahdollisuus saada helposti terveystalvveluja.

Kysymyksiin syistä ja odotuksista sain muutamaan henkilökohtaisen vastauksen.

Saada uuden ammatin ja hyvän työn (haastateltava 5).

Luulin, että Suomessa on rauhallisempi elämä, ei ole taloudellisia kriisejä, niin kuin Venäjällä, hyvä ekologia, kaikki puhdas ei ole roskia kaduilla. Toivoimme, että kuitenkin löytyy työtä ja en ole työtön pitkään aikaa. Mutta vaikea on löytää työtä, paljon on ennakkoluuloja venäläisiä vastaan. (haastateltava 1.)

Oli monta syytä muuttaa samanaikaisesti, oli juridinen mahdollisuus muuttaa ja kiinnostus. Kävin Suomessa usein ja tykkäsin Suomesta. Suomessa asuivat vanhemmat ja veli, olen ollut valmis muuttaa. Venäjällä en ollut tyytyväinen omasta työstä ja ajattelin, että jossain vaiheessa ammattia on pakko vaihtaa. Miksi ei etsiä uutta, jos on mahdollisuus? (haastateltava 4.)

Lapsilla on enemmän mahdollisuuksia opiskella ja saada hyvän maksuttoman sivistyksen ja hyvän työn. Elämä Suomessa on paljon turvallisempi, kuin Venäjällä, hyvä sosiaaliturva. Perheettä, jossa on pieniä lapsia, valtio auttaa erittäin. Tärkeä on tietää keneltä ja missä pitäisi etsiä apua ja tukea. (haastateltava 6.)

Etsin töitä Suomessa (haastateltava 7).

Ajattelin lapsista, että heillä olisi parempi elämä (haastateltava 9).

Tulokset selkeästi osoittavat siihen, että kaikki haastateltavat ennen muuttoa ajattelivat työllistyä Suomessa. Kaikki olivat valmiita opiskella suomen kieltä ja mahdollisimman nopeasti löytää töitä. Tulevat esiin seuraavat muutonsyyt, kuin rauhallisuus ja turvallisuus Suomessa. Lapsiperheet ovat sitä mieltä, että lapsilla Suomessa on parempi elämä ja enemmän mahdollisuuksia opiskella. Hyvä eko-

logia Suomessa on tärkeä muuton motiivi. Melkein kaikilla ennen muuttoa oli tietoja, että Suomessa on hyvä sosiaaliturva ja sosiaalitoimisto auttavat ratkaiseman ongelmia.

5.3 Todellinen tilanne muuton jälkeen

Seuraava ryhmä kysymyksistä käsittelee sitä, millainen on todellinen tilanne paluumuuttajilla Suomessa. Aineiston valossa voidaan pohdiskella millaisia ongelmia on tullut haastatettavilla, jos on. Kysymys, mikä on todellinen tilanne, on pilkottu eri teemoihin, vastaukset ovat seuraavat.

Yhdeksän haastateltavista totesi, että heillä ei ole ongelmia asunnon kanssa. Kaikki ilmoittivat olevansa tyytyväisiä asumistasoonsa. Asuntoja pidetään hyvinä ja asuinalueita rauhallisina. Ainoastaan yhdellä perheellä oli toiveena saada tilavampi asunto. Vain yksi oli sitä mieltä, että:

On vaikea löytää sopivan asunnon sopivalta kaupunginalueelta (haastateltava 5).

Kaikilla haastateltavilla oli ollut kielivaikeuksia Suomessa, kaikki opiskelivat ja opiskelevat suomea. Neljä haastateltavista totesi, että pääsivät suomen kielen kurssille ilman ongelmia. Kaikki haastateltavat ovat sitä mieltä, että kielitaidolla on ratkaiseva merkitys työelämään sijoittumisen kannalta. Neljä haastateltavista mainitsi erilaisista ongelmista, jotka liittyvät suomen kielen kursseihin.

Kurssien odotus aika on hyvin pitkää ja aina hyvin pitkä odotusaika kurssien välissä (haastateltava 7).

Oli hyvin vaikea päästä kurssille. Kaikki suomen kielen kurssit eivät ole korkealaatuisia. Nyt opiskelen LAMKissa ja olen hyvin tyytyväinen. Toivon, että suomalainen sivistys antaa hyvän ja nopean mahdollisuuden työllistyä. (haastateltava 4.)

Sinä aikana kun lapset olivat pieniä (0-3 vuotta) en päässyt millaisille kursseille. Kuin Kela lopetti vanhempainrahan maksamisen, työvoimatoimisto oli sitä mieltä, että jo hyvin puhun suomea ja en tarvitse millaisia kursseja. (haastateltava 6.)

On vaikea päästä kurssille, nimenomaan sellaisille kurssille, mihin haluaisit päästä(haastateltava 3).

Kuitenkin yllättävänä on se, että kysymykseen, kuinka hyvin puhutte suomea, yhdeksän haastateltavista vastaisi, että puhun melko hyvin ja vain yksi vastaisi, että puhun jonkun verran. Haastateltava ryhmä selvästi on ilmaissut sen, että puhuvat suomea ja suomen kielen taidon puute ei voi olla työnsaannin vakavana ongelmana.

Kaikki haastateltavat ovat todenneet, että viranomaisiin kanssa heillä Suomessa ei ole ongelmia. Mielestäni tällaisen tilanteen vaikuttaa se, että kaikki haastateltavat asuvat Suomessa monta vuotta ja tavalliset ja toistuvat asiat viranomaisten kanssa hallitaan jo hyvin.

Kaikilla haastateltavilla on kokemusta terveystalvelujen käytöstä. Viisi haastateltavista kertoi, että heillä ei ole negatiivisia kokemuksia Suomen terveydenhoitojärjestelmästä ja viisi mainitsi erilaisia ongelmia, jotka liittyvät terveydenhuollon.

Vaikea on päästä lääkärinvastaanottoon. Joskus on pakko käyttää yksityisten lääkäreiden palveluja kuin haluan ajankohtaista apua. (haastateltava 5.)

Pääsy lääkäriin on vaikeaa ja erittäin erikoislääkäriin. Lääketieteellinen osa on niin kovin edistynyt, että lääkärille ei tarvitse tutkia elävää ihmistä, silti vastaanotossa lääkäri ei edes huomaa ihmisen valitusta. (haastateltava 8.)

Terveydenhuollon kanssa kyllä on ongelmia, pitkät jonot, esimerkiksi hammaslääkäri. Mutta, jos noudatat tiettyjä sääntöjä ja on pakko saada apua, kyllä apua annetaan. (haastateltava 4.)

Työ on pohjoismaisissa yhteiskunnissa yksilön arvonmitta ja tulojen ensijaon näyttämö, siksi työhön pääseminen selkeästi on ensimmäinen onnistuneen paluumuuttajan mittari. Vain kaksi haastateltavista työnsaantimahdollisuuksista oli sitä mieltä, että heillä ei ole ongelmia työnsaannin kanssa.

Kahdeksan haastateltavista on selkeästi esittänyt sen, että ensimmäinen toivo heillä on päästä työhön, mutta ongelmia työnsaannin kanssa on.

Suomessa on työttömyys. Naiivisti ajatella, että totaalisen työttömyyden olosuhteissa ongelmia työnsaannin kanssa ei tule, haluaisin löytää työtä. (haastateltava 4.)

Haluan työskennellä, mutta en ole töissä. Työharjoittelun kautta on hyvin vaikea päästä työhön. Minulla ei ole riittävästi hyvä suomen kielen taito. (haastateltava 7.)

Työhön on vaikea päästä, koska on suuri työttömyys. Olen työtön. Venäjällä minä olin opettaja, mutta tällä ymmärrän, että koskaan en työskentele opettajana, haluaisin vaihtaa ammatin ja löytää työtä. (haastateltava 1.)

Työnantajilla on paljon ennakkoluuloja maahanmuuttajia vastaan. Minulla ei ole riittävästi hyvä suomen kielen taito ja ei ole työkokemusta Suomessa, se vaikuttaa siihen, että vaikea on päästä työhön. (haastateltava 6.)

On vaikea löytää työtä, koska koulutukseni ei vastaa suomalaiseseen koulutukseen ja pitää opiskella lisää (haastateltava).

Työmarkkina- asema on hyvin tärkeä mahdollisuus tarkastella maahanmuuttajan sosiaalista asemaa, toinen ja ehkä vielä tärkeämpi mittari on toimeentulo. Kuitenkin en tutkinut toimeentulon käyttöä ja jokaisella henkilöllä ovat omat tarpeet. On tärkeä toteaa, että perustarpeisiin rahaa riittää. Viisi haastateltavista totesi, että heillä ei ole toimeentulo-ongelmia ja viisi mainitsi erilaisista toimeentulo- ongelmista.

Joskus sattui toimeentulo- ongelmia, mutta on hyvä, että suomen sosiaaliturva tukee vaikeissa tilanteissa (haastateltava 2).

Mielestäni kaikki sosiaaliavustukset ovat hyvin pieniä. Rahaa ei riitä esimerkiksi harrastuksiin, en osta sellaisia vaatteita, millaisia oikeasti haluaisin.(haastateltava5).

Rahaa riittää vain perustarpeisiin (haastateltava 7).

Rahan kanssa ongelmia ei ole, mutta vain sen takia, että osan oikeasti suunnitella kaikki tulot ja menot. Jos en osaisi, ostaisin vain ruokaa. En kävisi teatterissa, elokuvassa, en matkustaisi, rahaa ei riittäisi harrastuksiin.(haastateltava 4.)

Seuraavassa tarkastelin paluumuuttajien sosiaalisia suhteita. Tällä tekijällä on luonnollisesti merkittävä vaikutus kotoutumiseen ja hyvinvointiin. Kaikki vastaajat sanoivat, että heillä ei ole mitään ongelmia, koska Suomessa asuvat sukulaiset, ystävät ja tutut ihmiset. Ehdottomasti tilanteen vaikuttaa se, että usein paluumuuttajat muuttavat koko perheensä kanssa ja helposti löytävät venäjänkielisiä ystäviä suomen kielen kursseilla ja omasta ympäristöstä.

Yhdeksän haastateltavista sanoi, että heillä ei ole ongelmia naapureiden kanssa. Mielestäni tilanteen vaikuttaa se, että yleensä suomalaiset suhtautuvat inkerin-suomalaisiin paluumuuttajien myönteisempi, kuin toisiin maahanmuuttajien. Vain yksi haastateltavista kertoi, että naapureiden lapset kiusaavat hänen tyttärensä. ja hänen mielestä se on rasismia.

Mielenkiintoinen ja kotoutumisen kannalta merkittävä oli kysymys suomalaisten elämäntavoista. Seitsemän haastateltavista totesi, että suhtautuvat rauhallisesti suomalaisten elämäntapoihin ja kolme mainitsi joitakin asioita, mitä he eivät hyväksy suomalaisten elämäntavoista.

En hyväksy runsasta alkoholinkäyttöä (haastateltava2).

En hyväksy sen, että paljon puhuvat syömisen aikana. Kontrolliton alkoholin käyttö saunan jälkeen ja viikonloppuna. (haastateltava 6.)

Paljon käyttävät alkoholia ja olutta, kiroilevat kaduilla (haastateltava 1).

Kaikki vastaajat ovat sitä mieltä Suomen ekologisesta tilanneesta, että on todella positiivista, että suomalaiset suojelevat luontoa ja säästävät vettä ja energiaa. Kaikki lajittelevat roskat ja säästävät vettä ja pitävät näitä elämäntapoja erittäin tärkeinä.

Haastateltavat haluavat harrastaa jotakin Suomessa. Erittäin kiinnostavat luonnossa liikkuminen (marjastaminen, sienestäminen, kalastaminen), liikunta (uiminen, hiihtäminen, voimistelu) ja käsityöt. Seuraavaksi olivat mainittu sellaiset harrastukset, kuin laulaminen, kukkien hoito ja puutarhapalstalla puuhaaminen. Lisäksi ovat mainittu teatteri, tutustuminen toisiin kulttuureihin, matkailu, kirjallisuus ja lukeminen, taide ja historia, suomen ja englannin kielen kurssit.

Kysymykseen oletko kiinnostunut Suomen yhteiskuntaelämästä, haastateltavat vastaisivat myönteisesti. Tietoa Suomen tapahtumista saavat radiosta, sanomalehdistä, televisiosta, netti-sivuista, opiskelussa ja naapureilta. Kiinnostus Suomen yhteiskuntaelämästä, suomalaisten elämäntapojen hyväksyminen, halu harrastaa jotakin kertovat, että haastateltavat Suomessa eivät halua olla elämän ulkopuolella ja ovat valmiita liittyä aktiivisesti yhteiskuntaelämään.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyössäni pyrin selvittämään miten Lahden kaupungin inkerinsuomalaiset paluumuuttajat ovat kotoutuneet, mitkä tekijät ovat olleet siihen myönteisesti vaikuttamassa ja mitkä ovat olleet esteenä kotoutumiselle Suomeen. Inkerinsuomalaiset paluumuuttajat eivät ole yhtenäinen joukko, eri ihmisillä ja ryhmillä on erilaisia tarpeita ja kiinnostuksen kohteita.

Miettisen mukaan (2004,162) melkein kaikki inkerinsuomalaiset paluumuuttajat vaikuttavat olevansa tyytyväisenä elämään. Paluumuuttajille Suomi on maa, jossa on hyvä sosiaaliturva ja siistit ja lämpöiset asunnot. Uuteen ympäristöön sopeutumista on edistänyt kielitaito, aikaisemmat sukulais- ja ystävyssuhteet ja työpäivän saaminen. Suomi voi olla ”paratiisi”, jossa kuitenkin voi tuntea itsensä yksinäiseksi. Tutkimukseni tulokset osoittavat, että tämä teesi pitää paikkansa.

Alitolppa-Niitamo (1994,15–16) toteaa, että integroitumisprosessissa havaitaan eroja ja pakolaisilla tilanne on hankalampi kuin muilla maahanmuuttajaryhmillä. Ehdottomasti pakolaisten kriisin seurannaisvaikutukset vaikuttavat kotoutumisprosessiin ja heidän sopeutuminen ei ole helppoa. Tutkimuksessani kaikki haastateltavat vaikuttivat tyytyväisenä elämään Suomessa ja eivät esitä halunsa muuttaa takasin Venäjälle. Kuitenkin en voi sanoa, että inkerinsuomalaisten kotoutuminen Suomeen on ongelmaton ja kaikki ovat tyytyväisiä uuteen elämään Suomessa.

Kyselylomakkeen keräämisen aikana ilmeni selkeä vaikutelma, että inkerinsuomalaiset paluumuuttajat eivät halua tuoda esiin todellisesti vaikeita asioita ja puhua näistä asioista. Jos verrata pakolaisia inkerinsuomalaisiin, ensimmäiset esittävät konkreettisia syitä, miksi he tulivat Suomeen. Esimerkiksi pakolaisia kohtaan usein ilmenee hyvin selkeä syy, että tulivat tänne sodan takia. Nimenomaan ymmärtäminen, miksi he ovat tänne tulleet helpottaa pakolaisten sopeutumisen. Inkerinsuomalaiset paluumuuttajat eivät esitele aineellisia ja yksinkertaisia syitä ja kaikki tulivat Suomeen vapaaehtoisesti.

Ymmärtäminen, että tulivat tänne vapaaehtoisesti vaikuttaa siihen, että paluumuuttajat usein eivät halua paljastaa omia ongelmia. Paluumuuttajat jatkuvasti ovat sitä mieltä, että kaikki ongelmat ovat vain heidän henkilökohtaisia ongelmia. Sen vuoksi usein sanotaan, että meillä kaikki on hyvin ja negatiiviset asiat tuodaan esiin yleensä vasta silloin, kuin niitä erikseen kysytään tai jos on sellainen tilanne, että on jo pakko niitä esittää. Mielestäni nimenomaan tällainen asenne negatiivisesti vaikuttaa kotoutumisprosessiin ja paljon vaivattomampi inkerinsuomalaisten kotoutuminen menisi, jos tulevista ongelmista puhuttaisiin avoimesti ja heti.

Tutkimuksen tuloksissa on esitetty monta Suomeen lähtöpäätökseen syytä yhdessä, joista tärkeimpinä mainitaan: saimme mahdollisuuden muuttaa Suomeen ja päätimme muuttaa, tarkoituksena oli kohentaa omaa taloudellista tilannettamme, olen aina tuntenut itseni suomalaiseksi ja haluan elää henkisessä kotimaassani ja haluaisimme kohentaa asuinolojamme. Kuitenkin olen sitä mieltä, että yksilötasolla hallitsevat taloudelliset motiivit ja odotuksena saattaa olla vain halu päästä Suomeen elämään. Usein Venäjältä muuttuneilta ei ole kovin selkeä kuva suomalaisesta yhteiskunnasta, mutta Suomesta ajatellaan hyvin positiivisesti.

Ensimmäinen odotus muuton jälkeen melkein kaikilla oli jatkaa töitä omassa ammatissa. Tulevat esiin seuraavat muutontekijät, kuin rauhallisuus ja turvallisuus Suomessa sekä hyvä ekologia. Paluumuuttajilla ennen muuttoa jo oli tietoja, että Suomessa on hyvä sosiaaliturva ja sosiaalitoimisto auttavat ratkaisemaan mahdolliset ongelmat.

Inkerinsuomalaisten kotoutumista helpottaa samanlaisuus suomalaisin kanssa. Inkerinsuomalaiset ulkonäöltään ovat samanlaisia kuin suomalaiset, pukeutumisessa ei ole paljon eroja ja ovat luterilaisia, nimenomaan nämä tekijät myönteisesti vaikuttavat kotoutumiseen. Sukupuolen merkitystä kotoutumiseen en pysty vertailemaan, sillä haastateltavista oli vain kaksi miestä.

Kaikki haastateltavat esittivät kovan halun kotoutua Suomeen ja löytää oman paikkansa Suomen yhteiskunnassa ja se ehdottomasti positiivisesti vaikuttaa koko kotoutumisprosessiin. Haastateltavat totesivat seuraavaan mielipiteen, että kotoutumisen yksi keskeisimmistä vaikuttavista asioista on työllistyminen ja yleinen haastateltavien käsitys on se, että kotoutuminen onnistuu työllistymisen kautta.

Tulokset selkeästi osoittavat siihen, että kaikki haastateltavat ennen muuttoa ajattelivat työllistyä Suomessa. Kaikki olivat valmiita opiskella suomen kieltä ja mahdollisimman nopeasti löytää töitä. Suomen yhteiskunta on työkeskeinen yhteiskunta. Suomessa aina oli, että työ elättää ihmisiä ja jos olet työelämän ulkopuolella et ole arvostettu ihminen. Vanha suomalainen sanalasku nykyaikanakin on ajankohtainen, jos työtä et tee, leipää et syö.

Samat käsitykset ovat entisen Neuvostoliiton tulleita paluumuuttajilla, siksi työhön pääseminen selkeästi on ensimmäinen onnistuneen paluumuuttajan mittari. Tuulevaisuuden suunnitelmissa nousee esiin pääasiallisesti työnhaku ja vakituisen työpaikan hankkiminen, lyhytkin työttömyysjakso paljon merkitsee paluumuuttajan kotoutumisprosessissa, haastateltavat eivät halua olla työelämän ulkopuolella.

Työllistyminen on hyvin tärkeä kaikille, mutta haastateltavat ymmärtävät, että löytää työtä ei ole helppo ja oli esitetty erilaisia ongelmia työn saannin kanssa: työttömyys Suomessa, ei ole riittävän hyvä suomen kielen taito, ennakkoluulot maahanmuuttajia vastaan, koulutus ei vastaa suomalaisen koulutukseen, ei ole työkokemusta Suomessa. Tässä tilanteessa syntyy kysymys, jos haastateltavilla työllistyminen ei onnistu, ovatko he sitten koko elämän sitä mieltä, että eivät ole kotoutuneet Suomeen ollenkaan?

Kaikilla haastatettavilla on korkea koulutus, mutta Suomessa työmarkkinoilla he joutuvat aloittamaan aivan uudesta. Korkeampi koulutus vaikuttaa sopeutumiseen. Hyvin koulutetut maahanmuuttajat menestyvät suomen kielen kurssilla, paljon ja mielellään opiskelevat, jos on mahdollisuuksia jatkaa opiskelun suomen kielen kurssien jälkeen.

Korkeampi koulutus ensin lisää itsetuntoa ja varmuutta toimia uudessa yhteiskunnassa ja toisaalta korkeakoulutetuilla maahanmuuttajilla tapahtuu pudotus sosiaalisessa statuksessa ja nimenomaan se aiheuttaa usein kotoutumisongelmia. Maahanmuuttajan nykyisen ja työmarkkina- aseman kanalta olisi tärkeä ja mielenkiintoista tietää, millä tavalla maahanmuuttajan ammatillinen asema ja sosiaalinen status muuttuvat Suomessa verrattuna siihen, millainen se oli kotimaassa.

Tärkeä mittari tarkastella maahanmuuttajan asemaa uudessa kotimaassa on hänen toimeentulo. Omassa tutkimuksessa toimeentulovaikeuksia mittaisin kysymyksellä, onko haastatettavalla toimeentulo-ongelmia ja millaisia ne ovat. On tärkeä toteaa, että kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että perustarpeisiin rahaa riittää. Viisi haastateltavista totesi, että heillä ei ole toimeentulo-ongelmia ja viisi mainitsi erilaisista toimeentulo- ongelmista. Kuitenkin ensimmäiseksi toimeentulo- on-

gelmaksiksi oli mainittu se, että rahaa ei riitä harrastuksiin. Juuri tässä tutkimuksessa haastatettavat eivät esittäneet vakavia toimeentulo-ongelmia.

Tutkimuksessani kaikki haastateltavat ovat todenneet, että viranomaisiin kanssa heillä Suomessa ei ole ongelmia. Samoin haastatettavilla ei ole ongelmia asunnon kanssa, vain yksi sanoi, että on vaikea löytää sopivan asunnon sopivalta kaupunginalueelta.

Viisi haastateltavista kertoi, että heillä ei ole terveydenhuollon ongelmia ja viisi mainitsi erilaisia ongelmia, jotka liittyvät terveydenhuollon. Terveydenhuollon ongelmista kaikilla haastatettavilla on huomautettu se, että pääsy lääkäriin on hyvin vaikeaa erittäin erikoislääkäriin, pitkät jonot ja hyvin pitkä odotusaika vastaanotolle.

Maahanmuuttajien suurempana ongelmana pidetään yleensä kieliongelmaa. Tutkimuksen kysymykseen, kuinka hyvin puhutte suomea, yhdeksän haastateltavista vastaisi, että puhun melko hyvin ja vain yksi vastaisi, että puhun jonkun verran. Haastateltava ryhmä selvästi on ilmaissut sen, että puhuvat suomea ja suomen kielen taito ei voi olla vakavana ongelmana Suomessa. Inkeriläisten ja suomen kielen sukulaisuuden perusteella voi olettaa, että inkerinsuomalaiset oppivat suomea nopeammin kuin venäläiset.

Kaikesta huolimatta kysymykseen, millaisia ongelmia on sinulla työnsaannin kanssa, neljä haastateltavista mainitsi, että hänellä ei ole riittävästi hyvä suomen kielen taito ja se vaikuttaa työnsaannin Suomessa. Liebkind (204, 163) mukaan suomen kielen kirjoitustaito on kaikissa maahanmuuttajien etnisissä ryhmissä huomattavasti heikompi kuin suomen kielen suullinen taito. Tutkimuksessani päinvastoin haastateltavat olivat sitä mieltä, että pitävät oman kirjoitustaidon parempana kuin suullisen taidon.

Opinnäytetyössäni tarkastelin paluumuuttajien sosiaalisia suhteita. Kaikki haastateltavat kertovat hyvin viihtyvänsä Lahdessa, sanoivat, että heillä ei ole mitään ongelmia, koska Suomessa asuvat sukulaiset, ystävät ja tutut ihmiset. Ehdottomasti tilanteen vaikuttaa se, että usein inkerinsuomalaiset paluumuuttajat muuttavat

koko perheensä kanssa ja helposti löytävät venäjänkielisiä ystäviä suomen kielen kursseilla ja omassa ympäristössä. Kuitenkin olen havainnut, että aikuisilla ystävyyssuhteita suomalaisiin on vähän ja voi sanoa, että suhteet suomalaisiin ovat pinnalliset ja ystävät helpompi löytyvät venäjänkielisessä ympäristössä.

Kotoutumisprosessin kannalta merkittävä oli kysymys suomalaisten elämäntavoista. Seitsemän haastateltavista totesi, että suhtautuvat rauhallisesti suomalaisten elämäntapoihin. Kaikesta huolimatta haastateltavat totesivat, että eivät hyväksy runsasta alkoholinkäyttöä Suomessa. Mielestäni Suomen ja Venäjän elämäntavoissa löytyy samanlaisia pirteitä, esimerkiksi runsas alkoholinkäyttö ja perheväkivaltaongelmat.

Kaikki vastaajat Suomen ekologisesta tilanneesta ovat selkeästi sitä mieltä, että on todella positiivista, että suomalaiset suojelevat luontoa ja säästävät vettä ja energiaa. Kaikki haastateltavat lajittelevat roskat, säästävät vettä ja pitävät näitä elämäntapoja erittäin ensisijaisina.

Haastateltavat haluavat harrastaa jotakin Suomessa. Erittäin kiinnostavat luonnossa liikkuminen (marjastaminen, sienestäminen, kalastaminen), liikunta (uiminen, hiihtäminen, voimistelu) ja käsityöt. Seuraavaksi olivat lausuttu sellaiset harrastukset, kuin laulaminen, kukkien hoito ja puutarhapalstalla puuhaaminen. Lisäksi olivat mainittu teatteri, tutustuminen toisiin kulttuureihin, matkailu, kirjallisuus ja lukeminen, taide ja historia, suomen ja englannin kielen kurssit. kaikki haastateltavat ovat kiinnostuneet suomen yhteiskuntaelämästä. Kiinnostus Suomen yhteiskuntaelämästä, suomalaisten elämäntapojen hyväksyminen, halu harrastaa jotakin kertovat, että haastateltavat eivät halua olla elämän ulkopuolella ja ovat valmiita liittyä aktiivisesti yhteiskuntaelämään.

Iän merkitys kotoutumiseen ei tullut esille, kaikki haastateltavat olivat samanikäisiä. Alitolppa- Niitamon (1994,101) mukaan muuttaminen vanhalla iällä on erityisen vaikea, suurin osa elämää jää taakse, uuden kielen ja normien omaksuminen on vaikeampaa ja hitaampaa vanhalla iällä. Sittenkin olen sitä mieltä, että inkerinsuomalainen vanhus kotoutuu helpompi kuin aikuinen tai nuori henkilö. Iäkkäät paluumuuttajat ovat ensimmäisen polven inkerinsuomalaisia ja verrattuna toisen

ja kolmanteen polveen paremman ymmärtävät suomen kieltä, enemmän tietävät omasta inkerinsuomalaisesta kulttuurista, perinnoista ja luterilaisesta uskonnosta. Itse asiassa olen sitä mieltä, että vanhukset ovat sielussa enemmän suomalaisia, kuin toiset inkerinsuomalaiset sukupolvet.

Huusko (1999,47–56) huomauttaa, että Suomi vastaanottomaana poikkeaa monista perinteisemmistä vastaanottajamaista. Suomessa ei ole pitkää perinnettä maahanmuutosta, Suomen kulttuuri on ollut homogeeninen ja maahanmuutto on erittäin rajoitettua. Berryn teoriassa integraatio on esitetty selvästi positiivisimpana sopeutumisvaihtoehtona ja tavoitteena. Integroitunut maahanmuuttaja on kaksikulttuurinen ja kaksikielinen, ja hän omaksu uuden kulttuurin arvot ja normit.

Kaikesta huolimatta Suomi eroaa perinteisistä vastaanottomaista ja mielestäni paremmin onnistu kotoutumisprosessissa maahanmuuttaja, joka valitse assimilaation sopeutumisvaihtoehtona. Nimenomaan inkerinsuomalaiset usein valitsevat assimilaatiovaihtoehdon, jossa suomalaisen kulttuurin arvot ja normit korvaavat venäläisen kulttuurin arvot ja normit.

Jos inkerinsuomalaisten nuorempi sukupolvi on asunut vanhempi sukupolven lähellä on mahdollista, että hänellä säilyi suomalaisuuden tunne, hän ymmärtää ja puhuu jonkun verran suomea. Säilynyt suomen identiteetti ja suomalaisuuden tunne ehdottomasti positiivisesti vaikuttaa kotoutumisen Suomeen ja on yksi tärkeimmistä onnistuneen kotoutumisen tekijöistä.

Toisaalta inkerinsuomalaiset paluumuuttajat ovat syntyneet ja kasvaneet Venäjällä. Inkerinsuomalaisten puolesta sopeutumiseen vaikuttaa paljon se, mistä eri kulttuureista heidän identiteetti koostuu. Venäläinen kulttuuri on rikas ja arvovaltainen ja hyvin vaikuttava. Melkein kaikilla Venäjältä tulleilta on vahva venäläisyys sielussa, itse ihminen usein ei ymmärrä kuinka vahva se venäläisyys on. Ehdottomasti vahva venäläisyys vaikuttaa ja mutkistaa hyvin paljon kotoutumisprosessia.

Hyvin tärkeältä opinnäytetyssäni olen pitänyt kysymystä, onko säilynyt haastatettavilla inkerinsuomalaisuus ja suomen identiteetti. Neljä haastateltavista vastaisi,

että ovat aina tunteneet itsensä suomalaisiksi ja haluavat elää henkisesti kotimaassani. Kaksi vastasi, että haluavat kasvattaa lapsensa suomalaisina. Tämä suorasti osoittaa siihen, että haastatettavilla on käsityksiä omasta inkerinsuomalaisuudesta.

On mahdotonta yksinkertaisesti vastata kysymykseen, onko säilynyt inkerinsuomalaisille oma identiteetti. Käsitys isänmaasta on inkerinsuomalaisille monitasoinen kysymys. Inkerinsuomalaisten historia on maassa – ja maastamuuttoja. Inkerinsuomalaisten elämälle hyvin pitkään aikaa oli tyypillistä muuttaa paikasta toiseen ja tämä jatkuva muuttaminen on osa inkerinsuomalaisten identiteettiä. Erityisesti tämä inkerinsuomalaisten identiteetin ominaisuus on vaikuttanut siihen, että niin suuri osa inkerinsuomalaisista ja heidän jälkeisiä ovat muuttaneet Suomeen Koiviston lausunnon jälkeen.

Kuitenkin opinnäytetyön kirjoittamisen aikana hyvin erilaisia tunteita nousi inkeriläisten paluumuuttajien suomalaisuudesta. Olen hyvin radikaalisestikin sitä mieltä, etteivät kaikki Suomeen muuttaneet inkerinsuomalaiset paluumuuttajat ovat tulleet tänne suomalaisen tai inkerinsuomalaisen identiteetin takia, usein tänne tullaan paremman elintason ja toimeentulon perässä, eivätkä unelmat ole aina toteutuneet toivotulla tavalla.

Kuka on integroitunut, kuka sulautunut ja kuka syrjäytynyt uuteen kulttuuriin, sitä on vaikea selvittää lyhyellä aikavälillä ja yhden kyselylomakkeen avulla. Pääasiallisesti kotoutumisen tavoitteena on hyvän elämän saavuttaminen muuton jälkeen. Hyvinvoinnin tekijöitä ensisijaisesti ovat toimeentulo, elämässä oman paikan löytäminen, ihmissuhteet ja terveys. Mielestäni kun nämä tekijät ovat savutettu maahanmuuttajasta tule elämästä tyytyväinen ihminen.

Tutkimukseni osoitti, että paluumuuttajan kotoutumisessa on havaittavissa eri tekijöiden yhteisvaikutus. Inkerinsuomalaisten paluumuuttajien kotoutumiseen positiivisesti vaikuttaa inkerinsuomalainen identiteetti ja suomalaisuus, jos sellaisia pirteitä on olemassa paluumuuttajalla. Melkein kaikilla haastatettavilla toimeentulo ja elämän taso Suomessa on noussut.

Kaikki haastateltavat kuvasivat itseään aktiivisiksi ja aktiivisesti toimiviksi. Omat henkilökohtaiset aktiiviset elämän asenteet vaikuttavat myönteisesti koko kotoutumiseen. Haastateltavat paljon opiskelevat, tarmokkaasti etsivät työtä ja ovat valmiita ottaa vastuutta omasta elämästä. Kotoutumista hidastavat työttömyys, jonkun verran kielitaidottomuus ja sosiaalisten kontaktien vähäisyys, jotka kyllä pitävät paikkansa haastatettavilla.

LÄHTEET

- Alitolppa-Niitamo, A. 1994. Kun kulttuurit kohtaavat. Helsinki: Suomen Mielen-terveysseura. Sairaanhoidtajien koulutussäätiö.
- Alitolppa-Niitamo, A., Söderling, I. & Fågel, S.(toim.) 2005. Helsinki: Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitos ja Kotipuu.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. osin uudistettu painos. Helsinki: Tekijät ja Kirjayhtymä Oy.
- Huusko, M. 1999. Maahanmuuttajien vastaanotosta ja koulutuksesta Pohjois-Pirkanmaalla - keskustelua ja kokemuksia. Tampere: Tampereen yliopiston Virtain kulttuurintutkimusasema.
- Iivari, J., 2006. Tuomittu maahanmuuttaja. Vaajakoski: Stakes. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Jasinskaja-Lahti, I & Liebkind, K. 1997. Maahanmuuttajien sopeutuminen pääkaupunginseudulla. Sosiaalipsykologinen näkökulma. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1997:9.
- Jasinskaja-Lahti, I., Liebkind, K. & Vesala, T. 2002. Rasismi ja syrjintä Suomessa. Maahanmuuttajien kokemuksia. Helsinki: Gaudeamus.
- Forsander, A., Ekholm, E. & Hautaniemi, P. 2001. Monietnisyys, yhteiskunta ja työ. Helsinki: Palmenia-kustannus.
- Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikkainhakijoiden vastaanotosta 9.4.1000/493. Saatavissa: [http://www. finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990493](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990493)
<http://www. finlex.fi/fi/laki/alkup/2005/20051215>
- Liebkind, K.(toim.) 2000. Monikulttuurinen Suomi. Helsinki: Gaudeamus.
- Liebkind, K., Mannila, S., Jasinskaja-Lahti, I., Jaakkola, M., Kyntäjä, E. & Reuter, A. 2004. Venäläinen, virolainen, suomalainen. Kolmen maahanmuuttajaryhmän kotoutuminen Suomeen. Helsinki: Gaudeamus.

Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Gummerus.

Miettinen, H. 2004. Menetetyt kodit, elämät, unelmat: suomalaisuus paluumuuttajastatukseen oikeutettujen venäjänsuomalaisten narratiivisessa itsemäärittelyssä. Helsinki: Yliopistopaino, Sosiaalipsykologinen laitos.

Nevalainen, P., 1991. Inkeri: historia, kansa. kulttuuri. Pieksämäki: Suomen kirjallisuuden seuran toimituksia.

Paananen, S., (toim.) 2005. Maahanmuuttajien elämä Suomessa. Helsinki. Edita Prima OY.

Pitkänen, M., & Jaakkola, A. (toim.) Inkerinsuomalaiset kunnassa. Jyväskylä: Suomen Kuntaliitto.

Sisäasianministeriön sivut. Saatavissa:

<http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/8A05C1063355D0ACC22575E1001FC546?opendocument>

Reijonen, M., 2002. Tila ja kulttuurinen identiteetti. Etnisen Neuvostoliiton alueelta tulleiden paluumuuttajien kulttuurisen identiteetin muodostaminen Suomessa asutun vuoden aikana. Helsinki. Yliopistopaino.

Takalo, P., 1994. Inkerinsuomalaiset paluumuuttajina: selvitys integraatiosta ja viranomaispalvelujen käytöstä. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Takalo, P. & Juote, M. 1995. Inkerinsuomalaiset. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, Pakolaistoimisto.

Wallin, R., Kemppainen, M., Nieminen & E., Kupiainen, L. 2008. Paluumuuttajan asiakasprosessi maahanmuuttajapalveluissa.

LITE

KYSELYLOMAKE

1. Sukupuoli / Пол

- Mies / Мужчина /   Nainen / Женщина /

2. Ikä / Возраст

- alle 50 / менее 50
 50 – 60
 yli 60 / более 60

**3. Mistä olet muuttanut Suomeen?/
Откуда приехали в Финляндию?**

**4. Kuinka kauan asut Suomessa?/
Сколько времени проживаете в Финляндии?**

- alle 1 vuoden / менее 1 года
 1 - 2 vuotta / 1 – 2 года
 2 – 5 vuotta / 2 – 5 лет
 5 – 10 vuotta / 5 – 10 лет
 yli 10 vuotta / более 10 лет

5. Ammatti / Кем Вы работали у себя на родине?

---

6. Koulutus / Ваше образование

- ei koulutusta / нет образования
 peruskoulu / неполное среднее
 lukiotasoinen / среднее
 ammattioriston tasoinen / среднее специальное
 korkeakoulu tai yliopisto / высшее

7. Kuinka hyvin puhut suomea? / Ваш уровень финского языка

- En puhu lainkaan / Я не владею языком
  - Ymmärrän hieman, mutta puhun vain vähän/
Я немного понимаю, но очень мало говорю
  - Puhun jonkin verran / Я немного говорю
  - Puhun melko hyvin / Я довольно хорошо говорю
-

8. Mitkä tekijät edistivät muuttamista?

- Saimme mahdollisuuden muuttaa Suomeen ja päätimme muuttaa./
Появилась возможность переехать на постоянное место жительства в Финляндию, и решили воспользоваться этой возможностью.
- Halusimme kohentaa asuinolojamme./
Желание улучшить жилищные условия.
- Tarkoituksena oli parantaa omaa taloudellista tilannettamme. Entisessä kotimaassamme on vaikea tulla toimeen palkalla./
Желание улучшить свое материальное положение, на родине тяжело прожить на зарплату.
- Kaikki sukulaisemme olivat jo muuttaneet ja päätimme myös muuttaa./
Все родственники уже мигрировали, поэтому тоже решили переехать.
- Olen aina tuntenut itseni suomalaiseksi ja haluan elää henkisessä kotimaassani.
- Sukulaisten ja tuttujen kertomusten perusteella elämä Suomessa on paljon helpompaa./
По рассказам родственников/друзей/знакомых жизнь в Финляндии намного легче, чем на родине.
- Halusimme saada korkeampitasoista terveydenhoitoa Suomessa./
Стремление получить более высокий уровень медобслуживания в Финляндии
- Haluan, että lapsistani kasvaa suomalaisia.
- Jouduin entisessä kotimaassani kokemaan syrjintää suomalaisuuteni takia.

Oliko muita syitä? / Какие мотивы еще были?

---

9. Mitä toivoit ja odotit ennen muuttoaasi? / Ваши надежды и ожидания до переезда

- Oletimme, ettei tule ongelmia asunnon takia tai ne eivät ole suuria./
Думали/надеялись, что не будет проблем с квартирой или они будут незначительными.
- Oletimme, että sosiaalitoimisto auttaa ratkaisemaan mahdolliset ongelmat./
Думали/надеялись, что социальные службы будут помогать во всех вопросах.
- Oletimme, että suomea opiskellaan muutama vuosi, jotta voi pärjätä työ- ja arkielämässä./
Думали/надеялись, что финский язык можно будет учить в течении нескольких лет, чтобы овладеть им в достаточной мере.
- Oletimme, että työvoimatoimisto lähettää omaa ammattiaan vastaavaan täydennyskoulutukseen./
Думали/надеялись, что биржа труда после курсов финского языка поможет подобрать курсы повышения квалификации по своей специальности.
- Oletimme, että on mahdollista jatkaa töitä omassa ammatissamme./
Думали/надеялись, что есть возможность устроиться на работу по своей специальности.
- Pelkäsimme, että suomalaiset saattavat suhtautua maahanmuuttajiin kielteisesti./
Думали, что жители страны будут негативно относиться к переселенцам.
- Oletimme, että Suomessa on mahdollisuus saada helposti terveystalveluja./
Думали/надеялись, что медицинское обслуживание – одно из самых лучших в мире и есть возможность подлечиться.
- Думали/надеялись, что экологическое положение в Финляндии лучше./
- Toivoimme, että ekologinen tilanne Suomessa on parempi.
- Oletimme, ettei Suomessa ole niitä ongelmia, joihin törmätään jatkuvasti entisessä kotimaassamme./
Думали, что в Финляндии нет тех проблем, с которыми постоянно сталкивались у себя на родине.

Oliko muita odotuksia?/ Какие еще ожидания были у Вас до переезда?

---

10. Mikä oli todellinen tilanne? / Какой оказалась действительность?

a) Asuminen / Проживание

Ei ole ongelmia asunnon kanssa / Нет проблем с квартирой.

On ongelmia. Millaisia? / Есть проблемы с квартирой. Какие?

---

b) Toimeentulo / Достаточность средств на проживание

Minulla ei ole toimeentulo-ongelmia/
У меня нет проблем с деньгами.

Minulla on ongelmia. Millaisia? / У меня есть проблемы. Какие?

---

c) Työn-saantimahdollisuudet / Возможность получения работы

Luulen, ettei minulle tule ongelmia työnsaannin kanssa/
Думаю, что проблем не будет.

Minulla on ongelmia. Millaisia? / Есть проблемы. Какие?

---

d) Viranomaiset / Официальные органы

- Ei ole ongelmia / Нет проблем.
- On ongelmia. Millaisia? / Есть проблемы. Какие?

---

e) Suomen kielen kurssit / Языковые курсы

- Ei ole ongelmia / Нет проблем.
- On ongelmia. Millaisia? / Есть проблемы. Какие?

---

f) Terveysthuolto / Медицинское обслуживание

- Ei ole ongelmia / Нет проблем.
- On ongelmia. Millaisia? / Есть проблемы. Какие?

---

h) Koulutus / Образование

Luulen, että aikuiskoulutus on järjestetty hyvin.

Думаю, что система образования для взрослого населения действует хорошо.

On ongelmia. Millaisia? / Есть проблемы. Какие?

---

i) Sosiaaliset suhteet / Круг общения, друзья, знакомые

Minulla ei ole mitään ongelmia, koska Suomessa asuu sukulaisiani / ystäviäni / tuttaviani.

У меня нет проблем, т.к. в Финляндии у меня есть родственники / друзья / знакомые.

Minulla on ongelmia. Millaisia? / У меня есть проблемы. Какие?

---

j) Naapurisuhteet / Отношения с соседями по дому

Minulla ei ole ongelmia naapureiden kanssa. / У меня нет проблем с соседями.

Minulla on ongelmia. Millaisia? / У меня есть проблемы. Какие?

---

i) Elämäntavat / Образ жизни в Финляндии

Minä suhtaudun rauhallisesti suomalaisten elämäntapoihin. / Я спокойно отношусь к образу жизни финнов.

Minä en hyväksy joitakin asioita suomalaisten elämäntavoissa. Millaisia?/ Я не принимаю некоторые особенности жизни финнов. Какие?

---

j) Ekologia / Экология

Minusta on todella positiivista, että suomalaiset suojelevat luontoa ja säästävät vettä ja energiaa./

Мне нравится, что в Финляндии берегут природу, и я экономлю энергию и воду.

Suomi ei ole lainkaan niin siisti maa ja suomalaisetkin roskaavat paljon./ Финляндия не такая чистая страна. Финны сами сорят немало.

11. Haluaisitko harrastaa jotakin Suomessa?/

Есть ли у Вас хобби и будете ли Вы заниматься этим в Финляндии?

En / Нет

Kyllä / Да

12. Minua kiinnostavat asiat / Меня интересует:

---

13. Oletko kiinnostunut Suomen yhteiskuntaelämästä?/

Интересуетесь ли общественной жизнью Финляндии?

Да

Нет

14. Mistä saat tietoa Suomen tapahtumista?/

Откуда Вы получаете информацию о жизни в Финляндии?
